

Rs. 20.00
ISSN 1694-3171

Revi LALIT

d e k l a s

Enn Piblikasyon Lagazet Lalit deklas

Editorial Nimero 1
LALIT DEKLAS
KI PU ANFIND-KONT
AMENN PROGRE
Paz 3

Editorial No.2
LANIVERSER REVI LALIT
- FINN ARIV NIMERO 150
Paz 5

No. **150**
MARS 2023
AVRIL 2023

LALIT DEKLAS
SOFE: LAFRANS,
LANGLETER, LALMAYN
EK LAGRES

Paz 7

MSM EK SO ALYE, KI ZOT TRAZEKTWAR
POLITIK?

Paz 14

PROBLEM LOR NAVIN RAMGOOLAM

Paz 20

BRUNEAU LAURETTE: DAN KONTEK POLITIK

Paz 24

DIEGO GARCIA:
LISTWAR REPIBLIK MORIS,
ENN KONPLO KOLONIAL

Paz 30

KONTENI

Nimero 150

Mars 2023 - Avril 2023

EDITORIAL 1: Lalit deklas ki pu anfind-kont amenn progres	3
EDITORIAL 2: Laniverser Revi LALIT - Finn ariv Nimero 150	5
Lalit an Aksyon	6, 9, 13
Lalit deklas Sofe: Lafrans ek Gran Bretayn (e Lalmayn ek Lagres)	7
Kan USA eklat Tyotaz Gaz Natirel Nord Stream, li eklat so prop lanpir	8
Analiz Lepase LALIT vinn vre	9
Deklarasyon Komin 2023 lor Chagos, inklir Diego Garcia	10
Sikse Tab Rond LALIT lor Diego Garcia	11
Kolok LPT lor Langaz Kreol apre 55 an Lindependans	13
MSM ek So Alye, ki zot trazektwar politik?	14
Lopozisyon PT, MMM, PMSD, RM, kot zot pe ale?	17
Problem lor Navin Ramgoolam	20
Fenomenn Buku Parti Extra-parlmanter	21
Bruneau Laurette: Dan Kontex Politik	24
Kan Sak Parti Politik ti anfet ena so prop Organn Depres, alor enn "program"	28
Ka Lindsey Collen kont nuvo Immigration Act	28
Langaz Kreol - Spel-chek Inifye Briyan pe deza servi!	29
Diego Garcia: Listwar Repibik Moris, enn Konplo Kolonyal Persistan	30
DH: Nuvo Indikasyon USA so Rol dan Eklat Tiyo Sumarin Nord Stream	34

INPRIME PAR LALIT,
153 RUT RWAYAL, GRNW, PORT LOUIS, REPIBLIK MORIS.
RS 20/-

www.lalitmauritius.org TEL 208 2132 ek 208 5551 lalitmail@intnet.mu
YOUTUBE CHANNEL: [lalitmauritius](#) SOUNDCLOUD CHANNEL: [lalitmauritius](#)
Facebook [LalitMauritius](#)

Lalit deklas ki pu anfind-kont Amenn Progre

Sa nimer Revi la pe sorti dan enn moman
kot dan tulde ansyin puwwar kolonyal, Lafrans ek Gran Bretayn,
klas travayer pe fer imans sulevman. Ena lagrev ek manifestasyon dan tulde pei.
Lalit deklas, li tultan la.

Me, la, dan sa 2 pei la, li finn eklate onivo nasyonal.
Ena lagrev dan tu kalite sektor imazinab, dan tulde pei. Leta Macron ek Leta Rishi Sunak,
tulde, akile. Lerwa Charles finn mem bizin ranvoy so vizit a Versailles!
Tit-burzwazi dan Lerop nepli kapav niye lalit deklas laba!
Dan Lagres ek Lalmayn osi ena gran mobilizasyon deklas, apre enn aksidan trin.

Sa nimer Revi la pe sorti dan enn moman kot sitiasyon politik Moris pe evolye dan enn fason byin inprevizib, me tuzur deryer manev dan tit-burzwazi.

Guvernman MSM ek so alye pe ariv lafin zot manda an 2024, me deza zot pe azir dan lozik enn kanpayn elektoral. Dan sa kontex la, guvernman MSM pe anons enn seri desizyon, e sertin ladan pu met anplas apre bidze 2023-2024. Parmi bann desizyon ena, ledikasyon pre-skoler gratis an 2024, alokasyon 1,000 nuvo kart peser, instalasyon pano solar lor lakaz NHDC ki pu amenn enn rediksyon Rs300 lor bil CEB pu itilizater, inportasyon ek sibvansyon dil-wil ek dile Smatch, uvertir sant sportif isi-laba, etablisman enn sant refiz Quatre Soeurs pu protez kont sanzman klimatik, kup riban pu nuvo sime. (Get nu lartik kritik guvernman MSM.)

Anmemtan ki tu sa linisyativ ek lanons pre-elektoral, guvernman Pravind Jugnauth pe kontiyn so deriv konstan ver plis represyon. Li pe atak adverser politik agos-adrwat. Li pe mem atak DPP ek Mazistra lor zot desizyon pu larg Bruneau Laurette lor kosyon. Kote ekonomik, guvernman MSM pe inplemant enn politik ekonomik ki pe anrasi burzwazi odetriman proletarya. Rupi ti pe kontiyn depresye, me paret pe stabilize. Me finn

deza ena ogmantasyon buku pri lartik debaz. Guvernman MSM pe servi kapital dan MIC pu sibvansyon patron lotel, patron kann, patron sektor imobilye, e sektor komers, olye servi sa fon la pu amenn enn devlopman sutenab ki pu asir prodiksyon manze ek kreasyon lanplwa, ki ti pu anfaver klas travayer. (Get lartik lor MIC.) Lor Chagos, Premye Minis Jugnauth finn demar enn seri “konversasyon” pu bayant suverennte lor Diego Garcia, ar lotorite Britanik ek Amerikin, anplas egziz ki UK-USA aksepte zizman ICJ, e met anviger rezolisyon Nasyon Zini pu konplet dekolonizasyon Chagos inkli Diego Garcia pli vit posib pu met fin ar zot lokipasyon ilegal persistan.

Guvernman MSM pe gayn difikilte deside lor kan pu larg eleksyon minisipal, kan pu larg eleksyon zeneral.

Eleksyon minisipal ki finn ranvwaye aköz Kovid, sipoze ena lye avan 14 Zin sa lane la. Kestyon ki poze se eski Guvernman MSM pu al dan eleksyon minisipal

avek risk enn defet zis avan enn eleksyon zeneral, kan sa kapav donn momenntum Lopoziyon? Konseman eleksyon zeneral, ki sipoze ena lye an 2024, la usi ena insertitid. Eski li pu avan Lapel ki Suren Dayal finn loze kont Pravind Jugnauth avek 2 lezot depite No.8 dan Privy Council pu konteste zot eleksyon? Lapel finn fixe pu le 10 Ziyet sa lane la. Antretan ena konsiltasyon Bidze 2023-2024 finn fini demare. Sa posibleman kapav der-nye, ubyin avan-dernye, bidze sa guvernman la avan eleksyon. Prezantasyon Bidze li enn lot faktor ki rant dan kalkil Jugnauth lor tayming eleksyon, lor ki mezir elektoralist pu anonse dan sa kontex la.

Alor guvernman MSM ek so bann alye dan gran difikilte lor ki desizyon pu pran lor moman ki pli propis pu zot pu organiz eleksyon, minisipal u zeneral.

De lot kote, lopoziyon usi dan gran difikilte, telman ena enn miltitid parti politik avek enn seri lider, kot ena omwin 5 ladan finn poz zot-mem

kuma potansyel premye minis pu ranplas Pravind Jugnauth (Ramgoolam, Bodha, Bhadain, Laurette ek Sherry Singh)! Get nu lartik dedye a lopozişyon.

Lopozişyon parلمانter, PT, MMM ek PMSD finn reysi vinn ansam, e finn kumans pran sertin linisyativ an-komin, par exanp otur komemorasyon abolisyon esklavaz ek fet Lindependans le 12 Mars. Antretan koz-koze pe kontiye e Paul Béranger finn konsede an piblik ki PT pu “lokomotiv” sa lalyans la. Savedir MMM ek PMSD finn aksepte pu res “wagon”. Me, a linteryer PT, ena kontestasyon konstan lidership Navin Ramgoolam depi diferan manb lexekitif. Sa ena tandans afebli inpe rol Ramgoolam kuma lider blok PT-MMM-PMSD. Get nu lartik lor sa bann chalennj la.

Dan kan lopozişyon, ena osi rol Rezistans ek Alternativ. RA finn lans enn lapel ar tu parti politik pu rant dan so kales kase, kot li pe propoz enn drol proze politik pu enn parti ki apel limem “degos”. Li viz pu fer tu parti lopozişyon rasanble otur Navin Ramgoolam. Li finn abandonn so proze BZTD, e finn rant deryer slogan Laurette BLD. Kumsa, si Subron reysi amenn tu parti lopozişyon ansam deryer Navin Ramgoolam, lerla so plan se pu zot gayn trwa-kar syez, form enn “guvernman provizwar” apre eleksyon, avek enn sel bi pu amenn sanzman konstitisyonel, lerla demisyone apre 2 an. (Kumsa li viz pu anmemtan rezud problem RA kot zot finn met zot-mem “koson dan dam” lor keştyon drwa pu poz kandida san deklar kominote.) Me, Ramgoolam pa finn aksepte sa limit 2 an la, e Subron pyeze par so propozişyon. Li prizonye.

Alor, asterla dan lopozişyon ena PT-MMM-PMSD, Parti Reform Bhadain, Rassemblement Mauricien Nando Bodha, RA, Linion Pep Morisien, ek nuvo parti *One Moris* ki ena 2 lider, Bruneau Laurette ek Sherry Singh. Misyon prinsipal tusala, se pu deloz Jugnauth kuma premye minis e bar larut a guvernman MSM dan prosenn eleksyon zeneral. Lopozişyon pe sey, san buku sikse, evit a tu pri ki ena enn eleksyon “3-way-split”, kuma ti ena an 2019, ki ti donn enn lavantaz Laliens Morisien (MSM ek so alye). Laliens Morisien ti form guvernman par enn mazorite 42 depite eli avek selman 37% vot. Alor sa explik kifer Navin Ramgoolam osi dezespere ki li al akeyir propozişyon RA e pe invit lezot lafors extra parلمانter kuma Linion Pep Morisien ek mem Ivann Bibi pu vinn zwenn sa lalyans PT-MMM-PMSD pu evit ankor sa defet 2019 la. Me, tuzur andeor, ena enn lafors kanmem sibstansyel ki Ramgoolam pa pe inkliir: Sherry Singh, Laurette, Bodha ek Bhadain.

Anterm program, sa Lopozişyon (ki li otur Ramgoolam, ubyin sa lezot parti andeor so perspektiv) pena ziska ler enn program lor lekel zot amenn kanpayn, e ki pu reponn a gravite kriz ki klas travayer pe fer fas. Zot pena mem enn analiz koeran lor propriete later, reform agrer ki neseler si nu serye lor keştyon kreasyon lindistri agro-alimanter ek lindistri lapes. Sa kalite program pu enn tel lindistri agro-alimanter ek lapes, li tusel, pu kapav prodwir manze lor gran lesel, ki pu diminye inportasyon manze, e so tandans pu pri monte andeor nu kontrol. Li pu osi permet kreasyon lanplwa stab. Anplis, li pu mem permet

exportasyon prodwi alimanter, e sa pu asir enpe deviz ki telman neseler. Zame zot oz opoz ni Jugnauth ni patron tablisman kan zot pe kontiye bayant bon later agrikol, pu expann proze vila, morl, terin golf, e lezot proze danzere pu lavenir. Zot pa amenn kanpayn konstan lor kimanyer pu diminye puvwar otokratik lexekitif, sirtu dan lame premye minis, ni pa amenn kanpayn lor kimanyer ogmant puvwar Parلمان relativ a Kabine Minis.

Mem lor Diego Garcia, Lopozişyon parey kuma guvernman MSM. Zot dakor ek baz militer ilegal lor Diego. Zot dakor permet militer Amerikin servi teritwar Moris pu so bann vize militarist e kareman inperyalist. Li paret Lopozişyon pankor asimil zizman ICJ. Zizman dir Angle bizin ris kales, ale. Lopozişyon pa paret sezi ki ena enn rezolusyon Nasyon Zini ki finn dekret okipasyon Chagos par UK ek USA ilegal. Dekolonizasyon, ICJ ek UNGA dir, pankor konplete. BIOT bizin ferme. UK bizin bat retret. UK bizin pran so lokater ilegal, USA, e ale.

Mem lor keştyon langaz Kreol, Lopozişyon pa amenn kanpayn ditu lor neseler servi langaz Kreol kuma medyom dan Lekol, ek kuma enn parmi bann medyom dan Lasanble Nasyonal.

Zot pa mem amenn kanpayn kont sa nuvo lalwa Immigration Act ki donn premye minis puvwar arbitrer pu expilse ek retir sitwanyennte enn dimunn ki marye avek enn Morisien ki finn ne isi. Zot koze dan Parلمان kont lalwa. Lerla zot chom tayt.

PT-MMM-PMSD pe preokipe plis lor zot prop sirvi kuma parti. Sak sa 3 parti la byin akile. Zot

pa kapav anons partaz lor tiket ni pos minis, san lev lager dan zot baz.

Detanzantan dan so bann sorti, Navin Ramgoolam anons detrwa mezir, ena farfeli, ki zot pu met an pratik si zame zot vinn opuvwar. Lerla li bliye zot.

Parkont, onivo LALIT, nu pa atann eleksyon pu azir. Nu pe travay lor baz enn program ki pa zis enn program “elektoral”, me plito enn program “politik”. Nu program li kontiyn devlope, kontiyn evolve e li explisite regilyerman dan nu Revi, lor nu Websayt, dan nu paz FB, ek osi dan lezot piblikasyon LALIT. Nu konstaman amenn lalit lor nu program, deza, lor terin.

Program LALIT viz pu reponn revandikasyon imedya klas travayer ki pe fer fas tu kalite problem: lapey, dilo, lozman, pri, represyon, mank demokrasi, problem sarz provizwar, puvwar exesif lexekitif. Li enn program selman ki, anmemtan, viz pu ranvers sistem kapitalis, e batir enn sosyete sosyalist kot travayer pu nepli sibir explwatasyon klas posedan.

Sa ki diferansye LALIT depi lezot lafors politik dan Guvernman ek Lopoziyon. Nu fye lor puvwar lalit klas travayer, deryer enn program konsyan, pu amenn sanzman.

25 Mars 2023

LALIT pe selebre piblikasyon 150yem nimer Revi LALIT. Premye nimer *Revi LALIT*, ki ti koni kuma *Revi Lalit deKlas*, ti sorti an Novam 1976. Alepok grup Lalit de Klas (LdK) ki ti responsab so piblikasyon. Depi 1982, Parti LALIT ki finn asire ki ena swa REVI LALIT swa kit piblikasyon parti ki sorti regilyerman. Sa li enn bi stratezik pu nu. Li permet devlopman ek sirkilasyon demokratik diferan lide dan parti, amizir zot pran nesans, e devlopman ek sirkilasyon lide ant nu Parti ek sa seksyon klas travayer politikman pli avanse. Li nu program vitan.

Nu ena buku rezon pu selebre. Piblikasyon *Revi LALIT* finn marke par buku persistans, determinasyon ek kreativite. Kumsa li finn sirviv. Anfet alepok, li ti konviksyon, kuraz ek prinsip politik ki lekip fondater *Revi Lalit de Klas* finn montre ki’nn azir kuma enn gid konstan lor letan. E se sa ki finn permet enn tel Revi, e mem petet nu parti politik, existe ziska zordi.

Finn bizin servi tu kalite prosede ek format pu mintenir sa konstans lor letan la. Nu finn flexib. Nu finn adapte.

Ena 48 nimer ki finn sorti lor masinn Roneo, tipe lor stensil, rule, kolasyone, pengle tu so 1,000 ubyin plis kopi, alamin. E so kuvertir ti stanpe, lame-lame, ar enn zafer apel “linocut”, ki ti dezayn e dekupe enn par enn alamin. Plitar finn ena lezot seri nimer Revi ki finn inprime lor masinn offset, e zordi li sorti lor printer dizital. Anplis dan lepok leta dirzans, so sirkilasyon ti bizin fer an-klandestin, pu evit lapolis sezi bann kopi. Enn fwa, lapolis ti sezi tu kopi, aret enn manb, purswiv li divan Lakur.

Pandan plizir lane, anplas Revi, ti anfet ena *Lagazet Lalit de Klas*, ki ti sorti enn fwa par semenn, ubyin enn fwa par 15-enn. Ti osi ena enn lepok kot nu ti tir News

and Views, enn magazinn ki ti internasyonal. Tusala pu dir tultan nu ena enn piblikasyon ki kuma enn organn parti (Get nu lartik lor Konstriksyon Parti).

Samem anfet gran diferans ant LALIT ek lezot lorganizasyon politik: lefet nu finn tultan ena enn piblikasyon regilye. Li enn zuti esansyel pu distil nu reflexion ek nu aksyon parmi klas travayer ek tu klas oprime.

Enn piblikasyon organize demokratikman

Piblikasyon nu Revi li osi fer dan fason demokratik. Li organize atraver enn “Komite Redaksyon” ki zwenn trwa fwa pu sak nimer. Komite Santral deside ki oryantasyon zeneral pu prosenn nimer. Lerla, Komite Redaksyon pran sarz. Dan 2 renyon sa Komite la ki deside ki lartik ki pu nesaser dan sa moman ki Revi la pu sorti e pu partaz responsabilite ekrir lartik, pu lir bann maniskri, diskrit ansam konteni presi Editorial, e lerla 3yem renyon li plito enn workshop uver kot nu “kolasyonn” *Revi* la ansam, pengle li, e lans distribisyon mem zur. Sak manb pran enn nomb *Revi* pu li ansarz so sirkilasyon dan so kartye, dan so sayt travay. Ena osi sindika ek lasosyasyon ki pran plizir *Revi* pu zot manb.

Samem anfet gran diferans ant LALIT ek lezot lorganizasyon politik: lefet nu finn tultan ena enn piblikasyon regilye. Enn tel zuti li esansyel pu distil nu reflexion ek nu aksyon parmi klas travayer ek tu klas oprime.

Demokrasi

Zordi sirkilasyon linformasyon ek lexpertyans dan bann parti tradisyonel kuma MSM, PT, MMM, PMSD e dan laplipar regroupman extra-parlmanter, li kontrole konpletman, li domine, par enn lider, ki koz tu. Zot pena Brans ki fonksyone. Zot pena okenn lezot striktir

pu ankuraz lektir, devlopman analiz e stratezi an-komin. Lider tusel kone kifer bizin ena tel pozisyon, kan pu ena aksyon, e ki form li pu pran. Lontan MMM ti ena striktir demokratik. Avan sa, byin lontan, Travayis ti ena. Me zordi, zot nepli ena mem enn tras sa veritab demokrasi intern ki nesaser pu enn parti ki *reprezant lintere lamas dimunn oprime*. Nu enan. Samem nu dir LALIT diferan.

Langaz Kreol

Lefet ki preske tu lartik Revi an Kreol setadir dan lang maternel, li permet plis manb lir lartik e ekrir lartik, osi byin ki diskrit so konteni ar lezot manb ek lekter dan landrwa e dan travay. Kumsa ki lide LALIT devlope e gard enn koerans. Kumsa ki nu Program devlope alabaz. Nu finn swazir servi sirtu lang Kreol dan laplipar nu piblikasyon, osi, parski li dan lavantaz lekter ki dan klas travayer, sirtu dimunn ki mwins letre. Par kont, lezot parti politik preske totalite zot piblikasyon (si zot ena enn rar piblikasyon zis avan enn eleksyon) ubyin zot pos lor Facebook an Franse uswa Angle. LALIT diferan.

Konbat ideoloji burzwa

Lepok zordi linformasyon kontrole e domine par gran konpayni kapitalist, mem gran konpayni dan pei inperyalist. Sa li atraver kontrol ki zot ena lor teknoloji ininternet, lor rezo sosyal. E dan sak pei li atraver minmiz gro konpayni kapitalist lor lapres ek radyo ki zot ena puvwar deside ki pu pibliye, definir linportans diferan size, e mem oryant fason ki buku evennman derule. Sa bann linstriman difizyon linformasyon pe tultan veikil lide burzwazi. Tu parti politik dan Parlman e bann regroupman popilis andeor zame pa pe devlop okenn zuti alternativ pu fer fas sa kalite invazyon medya par kuran pro-kapitalis. Revi LALIT so rol se pu osi azir kuma enn rar ranpar pu kontre

propagasyon ideoloji dominan dan sosyete. Sa nu diferans.

Anfet dan Revi *Lalit de Klas* nimeron enn, nu ti deza analiz rol ki nu ti ena lespwar Revi, pu ena, avanmem ki nu ti vinn enn parti. Ala enn extre seki nu ti ekrir dan premye Editorial zis avan eleksyon zeneral an Desam 1976:

“Nu pe lans enn piblikasyon ‘Lalit de Klas’. Pu kumanse so rol pu ase modest. Me, pu ki li devlop so potansiel, piblikasyon la bizin kontenir lartik ekrir par enn pli gran

nomb militant ki posib. ...

“Dan sa premye edision la nu finn inklir bann analiz ki nu panse ena enn linportans dan sa period pre-elektoral. Alonterm so bi se pu etabli enn lien ant teori e pratik revolisyoner. Piblikasyon la pu sey relye dan enn stratezi komin bann travay ki militan pe deza fer, ubien seki kapav fer, onivo lalit proletaria.”

Depi nimeron 1 ziska 150 samem ki pe gid e inspir nu dan nu travay piblikasyon Revi LALIT.

LALIT AN-AKSYON

LALIT averti Human Rights Watch: Pa tom dan pyez UK!

Aktivite politik pu lane 2023 finn kumans boner pu manb LALIT. Le 5 Zanvye, Ragini Kistnasamy ek Lindsey Collen lor nom LALIT finn avoy enn let uver a organizasyon internasyonal *Human Rights Watch* (HRW). Sa let uver la li swit a let ki HRW finn avoy Sekreter Deta pu Zafer Etranzer UK, James Cleverly, an Desam 2022, konsernan “negosyasyon” ant UK ek Repiblik Moris lor suverennte lor Chagos, inklir Diego Garcia. LALIT finn fer HRW kone ki keस्थ्यon suverennte finn fini deside par lalwa internasyonal: ICJ fini transe. Lasanble Zeneral Nasyon Zini fini vote 116 anfaver ek zis 6 kont ki UK bizin lev pake ale depi Chagos/Diego. (Maldiv finn sanz so stenn, alor UK ek USA, res zis 3 pei ar zot.) Alor LALIT finn averti zot ki zot riske tom dan pyez UK ki pe persiste definir problem Chagos kuma enn problem “bilateral”, mem apre zizman, mem apre Rezolisyon. E HRW pe tom ladan. Sa let uver-la finn sirkile parmi organizasyon isi osi byin ki onivo internasyonal.

LALIT finn osi komant rapor HRW kan li finn sorti an Fevriye. Mem ki HRW akiz UK, parey kuma leta Moris finn akiz li, komet krim kont limanite kan li finn derasinn abitan Chagos lepok Lindependans, li finn tom dan pyez UK-US kan li ule refiz rekonet ki li enn keस्थ्यon “dekolonizasyon”, pa zis “suverennte”. HRW mem prekoniz ki Chagoyin travay lor baz militer Diego! Sa li net kont drwa imin.

Tab Rond lor Diego Garcia le 12 Mars ek Deklarasyon Komin

Le 12 Mars, LALIT ti organiz enn Tab Rond uver lor tem “*Kot nu ete, apre 55 an Lindependans, lor keस्थ्यon Chagos, inklir Diego Garcia?*”. Telman sa Tab Rond-la ti inspiran ki li finn donn enn nuvo lesuf volonte politik pu dekoloniz e demilitariz Chagos/Diego e pu reinifye Repiblik Moris. Sa asontur finn inspir enn nuvo Deklarasyon Komin. Sa li inportan dan enn moman kot guvernman Jugnauth pe fer “negosyasyon” uswa plito “konversasyon” sekre lor suverennte, e pe kareman an piblik ofer enn bay 99 an. (Get nu lartik lor la dan Revi.)

Lalit dan Rankont ek Depite Parlman Alman

LALIT finn fer enn rankont ek Mm. Sevim Dagdelen, depite *Die Linke* dan Parlman Lalmayn kan li ti Moris. Sa parti degos la pe sutenir tu politik dekolonizasyon e demilitarizasyon. Alor, lor keस्थ्यon Chagos ek Diego Garcia zot pe pran enn bon pozisyon.

Lalit deklas Sofe Lafrans ek Gran Bretayn

Lapres ek tit-burzwazi kapav niye lalit deklas,
li kapav maske li, li kapav kasyet li,
me, kontan-pa kontan, li revinn santral!

Lalit deklas finn sofe dan Lafrans, ansyin kolonizater Repiblik Moris, pu tu dimunn truve. Enn klas – klas travayer – inn ranze kont enn lot – burzwazi. Leta burzwa dirize par Emmanuel Macron, alyas Napoleon, inn anvoy zom arme, ki li anplwaye, direktteman ubyin indirekteman, pu defann lintere klas burzwazi ki reyni. Zom arme pe vinn tuf manifestasyon ki pe akonpayn lagrev dan 260 landrwa dan Lafrans. Par milyon dimunn – zom fam tu dimunn – pe desann dan lari. Zom arme finn aret plis ki 500 travayer zis dan Pari le 25 Mars. Etidyan finn zwenn ansam ar travayer. “Zile zonn” enn muvman tipti ti-antreprenier ansam ar bann dane-de-later dan landrwa riral e peri-irbin, finn rant dan muvman la. Nu pe truv divan nu lizye deferlman enn muvman demas vivan. Li enn muvman ki ti kumanse ar demand sinp: napa mont laz retret travayer depi 62 an fer li vinn 64 an, finn telman batir so prop lafors, semenn apre semenn. Finalman li ti telman for ki Macron ariv realize li pa pu gayn mazorite dan Lasanble Nasyonal pu vot so lalwa pu reos laz pansyon ziska 64 an. Alor, li deside pu servi sipaki kloz apel “49.3” pu li fer sa sanzman dan kad legal par enn dekre. E sa aksyon la ti fer plis dimunn ankor pli fiye, desann dan lari.

Ala larealite lalit deklas. Tit-burzwazi dan lapres e akademya dan so tur-divwar kapav maske lalit deklas, zot kapav niye li, zot kapav kuver li ar vwal verbyaz, zot kapav kasyet li kuma zot anvi. Me, lalit deklas, li pu

revolte, li, kan li pare pu revolte. Li pu vinn okler.

Dan mem moman dan listwar, lalit deklas finn osi eklate dan Gran Bretayn, lot ansyin kolonizater Moris. Laba osi, enn klas – klas travayer – inn ranze kont enn lot – burzwazi. Leta burzwa dirize par Rishi Sunak pre pu kumans anvoy zom arme, ki li anplwaye, direktteman ubyin indirekteman, pu tuf manifestasyon ek lagrev. Tu ti kumanse Zin 2022, kan National Union of Rail, Maritime and Transport Workers ti al angrev. Timama apre, lezot sindika trin finn rantre. Sutyin popiler pu grevis ti organize par enn muvman apel *Enough is Enough!* (*Sa Sifi!*). Par milyon dimunn pe rant dan manifestasyon ek lagrev. Byin vit travayer telekom, lapost, travayer dan fret ek mem dan profesyon legal, tu finn rant angrev. Lerla inn gayn lagrev e preparasyon pu lagrev pami travayer lasante – infermye ek ners, dokter ek sofer lanbilans – dan ledikasyon – profesor ek lezot staf, travayer ki ramas salte, zumalis, staf liniversite, servis sivil, sofer bis, gard sekirite, biro paspor, travayer erport, travayer dan espes minister lanvironnman, ponpye, travayer depo Amazon, travayer metro. Tu sa travayer sektor servis an-grev. E pu premye fwa zot anplwayer – parfwa guvernnan, parfwa pa – pe pran kont, vinn negosye seryezman.

Alor, tit-burzwazi ek so lapres nepli kapav niye lalit deklas. Kan klas travayer for, buku seksyon tit-burzwazi realize ki zot dan klas travayer. Apel sa enn ogmantasyon konsyans deklas.

E gran, gran komantater futbol – setadir zumalis, mem – kuma Gary Lineker, Ian Wright ek Alan Shearer – finn amenn laliyn dir kont zot patron, BBC, otur drwa Gary Lineker pu denons politik represiv Rishi Sunak ek Mm. Suella Braverman, so Minis Linteryer kont imigran ki arive dan ti-bato ki debark lor laplaz UK, kuma Lineker inn fer lor so pos lor medya sosyal. Alor, seki arive se lalit deklas vinn enn evidans. Alala.

Burzwazi li-mem (proprietier labank, lizinn, lotel, gran magazin, konpayni prive) pa niye lalit deklas, li. Li plito *amenn* lalit deklas. Li rod nuvo fason tulezur pu tir inpe larzan dan pos klas travayer. Li rod nuvo trik tulezur pu diminye drwa demokratik klas travayer. Li rod nuvo fason tulezur sul klas travayer ar ladrog, adiksyon lekran, depandans lor relizyon. Li rod anprizonn klas travayer ar det. Li rod anprizonn klas travayer dan sakenn so lakaz, sakenn so ti-fami nikleer. Li rod sirtu diminye tu servis sosyal pu ki klas travayer finn lite. Li rod sirtu konsantre puvwar dan lame sa but guvernnan apel “lexekitif”, diminye puvwar parlman eli, e sirtu diminye puvwar lamas dimunn pu kontrol so prop eli.

Lagres ek Lalmayn osi

Ena osi imans manifestasyon klas travayer an antye dan Lagres apre enn aksidan trin.

E dan Lalmayn, apartir lafin Mars, ena lagrev travayer transpor. Alor li pa zis dan Lafrans ek Langleter.

Klas travayer paret finn deside.

PREDIKSYON BAZE LOR ANALIZ

Kan USA Eklat Tyotaz Gaz Natirel Nord Stream 2, li pe eklat so prop lanpir

Tu dimunn pe kumans aksepte ki se Leta Zini ki finn al fer sabotaz,
ubyin plito akt terorism, ki finn eklat payp-layn apel Nord Stream 2.
Sa aksyon la, enn krim deger, li pu ena konsekans imans onivo mondyal.
Li pu riske azut dan amenn ekrulman sa lanpir Amerikin la.
Sa nu prediksyon.

Gran zumalist renome, enn-de meyer zumalist investigasyon o-mond, Seymour Hersh, finn fer enn reportaz kumkwa Prezidan Biden responsab.

Deplizanpli, tu dimunn ki reflesi pe aksepte ki so reportaz li fidel a bann fe. Dayer, tu so reportaz dan lepase – ki li lor masak Mai Lai dan lager Vietnam, ki li lor Contras dan Nicaragua, ki li lor tortir dan Abu Ghraib, ki li lor asasina Bin Laden – finn finalman, enn apre lot, aksepte kuma laverite.

Biden orkestre eklatman Tiyo

Ala seki finn arive: Lamarinn USA (US Navy) finn orkestre eklatman sa imans tyotaz sumarin ki ti pe furni gaz natirel depi Larisi ziska Lalmayn. Sa tyotaz gaz la ti servi pu sofaz lepep Alman dan liver. Tyotaz la li propriete enn konpayni Larisi Gasprom, lamwatye, ek 3 gro konpayni Lalmayn, lot lamwatye. Seki detrir infrastrukti sivil kumsa, komet enn krim deger. E dan LALIT, nu predir sa pu parmi bann akt ki pu amenn afeblisman drastik lanpir Amerikin. So lanpir pu gayn difikilte sarye fardo sa

krim la. Dayer, USA so defet dan Vietnam e so retret an-katastrof kot li vers so elikopter dan lamer ti kumans afebli li. Lerla katastrof so intervansyon militer dan Lirak finn afebli li net. So rol dan destriksyon Lalibi ek Lasiri pe pez lur lor so leritaz zeo-politik. So intervansyon Afganistann, depi moman ki li kumans finans Mujahiddin dan bann lane 1980, finn azut dan so afeblisman – ziska li kite laba ar tu so kolaborater pe apandan lor laru avyon. Seymour Hersh finn ena enn rol, kuma zurnaliste, dan expoz krim deger so prop pei, dan preske tu sa debwar la. Li enn veritab ero.

Ala seki paret finn arive. Prezidan Biden ti ena plan pu eklat sa payp-layn la depi avan-mem lager deklare ant Larisi ek Ikrenn. Ti zis ena NATO pe kontiyn anserkle Larisi, ti zis ena USA pe met misil ofansiv dan Lapoloy, lor frontyer Larisi. Li ti Desam 2021. Biden ti apel so gard raprose pu get tu opsyon.

E anfet, le 7 Fevriye 2022, kinz zur avan Larisi pu invayir Ikrenn, Prezidan Biden fer enn Konferans depres konzwin ar Prezidan Lalmayn Olaf Scholz, e Biden menase, dan parol swivan, “Si

Larisi rant dan Ikrenn ar so tenk, nepli pu ena enn tyotaz sumarin Nord Stream 2. Nu pu met enn fin ar li.” (*“There will no longer be a Nord Stream 2 pipeline. We will bring an end to it.”*) “Abe, kimanyer sa?” enn zumalis dimann Biden. “Nu pu fer li. Mo donn mo parol. Nu pu kapav fer sa.” (*“We will, I promise you. We will be able to do that.”*) Li fini planifye li depi 2 mwa. E Olaf Scholz zis asiz laba. Li inkwayab. Li permet li imilye kumsa? Li donn garanti ki so 3 gro konpayni pu aksepte?

Efektivman, enn grup plonzer ki exper dan minaz sumarin ki dan “US navy”, ki antrene Florid, ti al poz enn seri bom-a-retardman lor sa payp-layn enn profonder 260 pye anba lamer lor lakot Skandinav. Sa eksploziv la (li apel c-4) li ti pu eklate depi enn rimot, depi enn sertin distans, tutswit apre. Zot ti reysi poz li pandan ki USA so Navy ti pe fer exersis militer NATO dan landrwa laba an Zin lane dernyer (2022). Zot ti servi exersis NATO kuma kuvertir pu zot sabotaz.

Lerla, Biden finn deside pu ranvway eklatman la. Pangar li tro evidan ki li-mem finn fer sa.

Alor li finn atann ziska 25 Septam, lerla, apre ki USA finn kordinn ar militer marin Norvezyin (ki abitye fer travay sal pu USA kumsa), Norvezyin finn al larg enn boy sonar, ki finn azir kuma detonater, finn detrir payp-layn.

Fos akizasyon kont Larisi

Biden so portparol finn deswit akiz Larisi. Sa finn fer tu dimunn riye. E enn lanket internasyonal finn pibliye, e finn anonse ki pena okenn siyn ki Larisi inplike. Dayer

kifer li pu eklat so prop payn-layn?

Me, telman lapres (sirtu gran, gran tit kuma NY Times ek Washington Post, ki pro-Biden ziska napa bon) pa finn pip enn mo lor seki Seymour Hersh finn pibliye (lor so prop sayt), ki so reportaz ti riske res kasyet. Me, dusman dusman reportaz pe sorti.

Asterla, kan Larisi inn kumans fer reparasyon, ki kut enn fortinn, e tu dimunn pe koz Seymour Hersh so reportaz, ziska dan Konsey Sekirite Nasyon Zini, la, dan Lamerik pe sey dir li enn ti-bato Ikrenyin, bann partikilye ki finn fer sa! Fode ena omwin 2 lasam dekonpresyon abor, e fode bato ase gran pu sarye par 100-enn liv sa matyer explosiv danzere la. Li absird pu dir li 2-3 Ikrenyin. Dayer Zelensky inn niye.

Mm. Victoria Nuland, su-Sekreter Deta koni kuma predater-dan-lager, finn anonse dan Kongre, kan li ti depoze ki li “byin kontan ki Payp-layn Nord Stream 2 li enn ta feray asterla, anba lamer” (*“gratified to know that the Nord Stream Pipeline 2 is a lump of iron under the sea.”*)

Ansyin Minis Zafer Etranzer Polone, ki tuzur dan Parlman Lerop, finn mem dir, “Mersi Lamerik!” an piblik, kan li gayn van seki finn arive. Sa vedir li pe

dir lao seki asterla tu dimunn kone anba.

Anfet kan finn eklat sa Payp-layn la, tyotaz la ti ranpli ar gaz. 1,500 kilomet tyotaz ranpli ar metann finn fer enn perdisyon poliyan grav.

Kan Prezidan Biden finn fer sa, mem so prop “kominote intel” (tu dimunn dan kote espyonaz, servis sekre, etc) ti pran traka. Zot-mem, zot riske gayn sarz kriminel deger. E Lalmayn enn alye USA. So 3 gro konpayni proprieter lamwatye. E so Olaf Scholtz asiz laba akote Biden kumsa pu donn enn vwal so lakorite?

Kifer Biden ti fer sa? Li evidan ki Biden ti pe per ki Lalmayn sirtu, me Lerop anzeneral, ti pu prefer servi sa gaz la, sirtu si liver ti byin, byin fre. E pangar sa zwe dan faver Larisi. Alor, get kuma USA tret so prop alye, Lerop? Pena pli tret ki sa.

Dan LALIT, nu predir ki sa aksyon USA, kan li ti eklat sa payp-layn la, e nu krwar li-mem sa, sa enn bann aksyon ki pu amenn so “dawn-forl”. Li pu so erer fatal, ki pu provok lafin so lanpir. Li inpe kuma Premye Ger Mondyal ki finn deklanse par asasina Arsedik Ferdinand.

LC

LALIT AN AKSYON

Seremoni Remiz Foto Diego

Le 21 Zanvye, ti ena enn rankont ase extraordinier ant delegasyon LALIT ek manb Grup Refizye Chagos. LALIT ti remet 10 gran pano foto istorik tire par fe Vel Kadarassen lor lalit otur tem zeneral “Rann nu Diego”. Vel Kadarassen so tifi Asanda ti prezan, pu reprezant so fami. Dan sa rankont la, Olivier Bancoult ek Lindsey Collen finn rann omaz sa lyin pre 50-an ant LALIT ek Chagosyin e Grup Refizye Chagos an-partikilye, e rol fam ladan.

Mobilizasyon ka Lakur Siprem

Manb LALIT finn mobilize 27 Oktob e 8 Desam 2022, e 12 Zanvye, 2 Fevriye, 9 Fevriye, 9 Mars, e 23 Mars pu prezan an-solidarite dan Lakur Siprem avek nu manb Lindsey Collen ki pe chalennj seksyon Immigration Act ki donn Premye Minis puvwar arbitrer grav pu ras sitwayennte dimunn ki marye avek Morisyin ki finn ne isi. Le 9 Mars ti inpe spesyal aköz ti ena enn mobilizasyon *Muvman Liberasyon Fam* pu sutenir ka Lindsey dan kad Zurne Internasyonal Fam. U kapav lir nu lartik lor sa ka-la e get video lor nu paz Facebook uswa seksyon video lor nu websayt pu u gayn enn lide ki finn pase dan sak sesyon ka lakur. Prosenn seans Lakur Siprem, 8yam seans, Mardi 11 Avril 9:30am.

Boykot kont Israel

Solidarite Morisyin avek Lepep Palestinn (SOMALP) dan lekel LALIT manb ti fer enn aksyon dan kad Zurne Internasyonal Aksyon kont PUMA le 21 Zanvye. Manb SOMALP ti al depoz enn let an-personn kot direkter Allsports pu dir konpayni-la aret vann prodwi Puma. Puma li sponnsor prinsipal Asosyasyon Futbort Israel(IFA) ki ena lekip manb ki dan teritwar okipe ilegalman par Israel. Atraver kanpayn BDS, Adidas finn aret sponsoriz IFA e Nike fini anonse ki li pe aret fer komers ar magazin Israel. Zis Puma ki pe persiste.

Analiz LALIT lor Evennman Internasyonal Vre

LALIT ti predir, le 18 Oktob 2018 ki, kan Leta Larabi Saudit asasinn Zurnalist Washington Post Jamal Khashoggi le 2 Oktob dan zot lanbasad dan Latirki, sa pu sanz zeo-politik drastikman. Ala seki nu ti dir lor nu websayt sa zur la: “His disappearance, and likely death after torture, is curiously one of those events that may seem ‘small’ compared with Saudi Arabia’s dropping bombs on children in Yemen and killing tens of thousands, but that could have a massive diplomatic effect. It makes one think, in dread, of the shooting of Archduke Ferdinand, seen as the ‘trigger’ for the outbreak of World War I”.

E anfet nu finn trov enn lager pa tro diferan depi Premye Ger Mondyal eklate ant Larisi ek NATO (NATO ki servi solda Ikrenn avek armaman NATO, setadir sirtu USA). E nu finn truve ki Larabi Saudit ek so pli gran lennmi, setadir Liran, finn re-etablir relasyon, E sa retablisman relasyon finn fer par intermedyer Lasinn. Anmemtan Leta Zini andeor sa sanzman diplomatik la. Sa enn siyn so afeblisman.

DEKLARASION KOMIN swit-a VIKTWAR lor CHAGOS, INKLIR DIEGO GARCIA INN LER PU KONPLETMAN DEKOLONIZ, DEMILITARIZ & RE-INIFYE REPIBLIK MORIS

Sa deklarasyon komin ti siyne le 25 Mars.
Li ti sorti enn Tab Rond ki LALIT ti organize zur Lindepandans 12 Mars.
Ala Deklarasyon limem plis enn kontrandi Tab Rond.

Pou 55 an lindepandans Repiblik Moris, Lalit ti organiz enn Tab Rond 'uver' Dimans 12 Mars 2023 dan Horl LPT, GRNW. Tem tab rond-la ti: *'Kot Nu Ete, apre 55 an Lindepandans lor kestyon Chagos, inklir Diego Garcia?'* Apre diskision ek esanz bien interesan, dimunn prezan finn desid pou fer sorti Deklarasion Komin swivan, e finn spesifye ki nu pa pe 'met aryer' depi 2 deklarasion komin avan, setadir 'Deklarasion Gran Rivyer lor Chagos – 2010' ek 'Second Declaration of Grande Rivière on Diego Garcia/Chagos - 2016' (1):

1. Gran Bretayn ek USA bizin rekonet viktwar Moris dan 'lalwa internasional'

Apre enn long lalit, nu, antan ki lepep Morisyin inklir Chagosyin, finn reysi ranport laviktwar kote 'lalwa internasional'.

Zordi, Leta Gran Bretayn ek Leta USA rekonet piblikman ki zot aksepte seki fini etabli asterla kuma 'lalwa internasional', ki vedir zot bizin demantel zot koloni *British Indian Ocean Territory* (BIOT), ferm baz militer lor Diego Garcia, setadir respekte 2 enonsiasion 'lalwa internasional', swivan:

* *Zizman International Court of Justice* (ICJ), lor enn Rezolision Nasion Zini finn vote propoze par Linyon Afrikin pu demand ki ICJ met o-kler pu Lasanble Zeneral ki exakteman lalwa internasional dir, finn statye ki proses dekolonizasion Moris na pa finn legalman konplete dan moman kot Moris gagn lindepandans an 1968, apre demanbreman ilegal Larsipel Chagos depi leres Moris e apre derasinman tu Chagosyin; finn osi statye ki Gran Bretayn dan obligasion met fin so administration

BIOT lor Larsipel Chagos 'osi vit ki posib' (*as rapidly as possible*). (25 *Fevriye* 2019)

* Lasanble Zeneral Nasion Zini finn adopte enn nuvo Rezolision 22 *Me* 2019, *'Demand pou Dekolonizasion konple Moris'* par 116 vot *pour* ek 6 *kont*, pu dir Gran Bretayn bizin retir li 'san kondision', e tu pei manb Nasion Zini bizin evre pu Gran Bretayn retir li depi totalite teritwar Moris, ikonpri Diego Garcia. Nu note ki Maldiv, ki ti vot ar UK-USA finn sanz pozision, asterla li anfaver Moris. Alor UK-USA izole. Res zis zot 2 plis 3 lezot pei ar zot.

Alor, Leta Moris bizin dabor exzize ki Leta UK ek USA rekonet seki ICJ finn statye e seki Lasanble Zeneral UN finn vote.

2. Leta Moris bizin exziz Respe pu 'Lalwa Internasional'

2.1 Ki Leta Morisien resezi e pa tom dan pyez negosyasion 'bilateral' lor 'suvrennte', kuma UK-USA pe definir problem la, kan 'lalwa internasional' li fini etabli *dan enn fason multilateral* ki problem Chagos li enn problem 'dekolonizasion' ki enn fenomenn ki rezud dan fason 'multilateral'. E li fini rezud. Li kler. Alor Leta Moris bizin kontign met presion lor Gran Bretayn pu ki li retir li depi totalite Chagos, inklir Diego Garcia, san okenn kondision ni rezerv, pu ki Repiblik Moris re-integre Chagos inklir Diego Garcia dan nu teritwar, pu ki nu zwir konpletman nou lindepandans ek nu dekolonizasion dan liberte, kuma Zizman ICJ finn statye e kuma Lasanble Zeneral UN finn vote.

2.2 Ki ena fermtir baz militer lor Diego Garcia e netwayaz ekolojik, e fermtir tu baz militer dan Losean

Indien, pu rekumans viz Rezolision UN lor 'Losean Indien Zonn Depe'.

2.3. Ki Leta Morisien ferm tu so larad a tu bato deger, setadir ki li Port Louis, Port Mathurin, Diego Garcia, Agalega, Tromelin, St Brandon.

2.4. Ki Leta Morisien travay ver reinifikasion nu Repiblik, e napa donn okenn bay pu okenn but dan nu teritwar.

2.5 Ki, dan perspektiv demokratizasion ek partisipasion demokratik, ki Leta Moris, an konsiltasion avek lepep Chagosyin, kree enn sirkonskripsion pu Chagos e met dibut enn Lasanble Rezyonal pu Chagos, e kumsa planifye amenazman teritwar dan enn fason demokratik.

2.6 Ki ena drwa de-retur pu tu Chagosyin, e lib sirkilasion tu Morisyin depi tu so lil, sirtu Chagosyin, dan totalite pei, inklir Chagos, inklir Diego Garcia.

2.7 Ki rekonet ditor ki Gran Bretayn ek Lamerik finn fer Chagosyin kuma enn *'Krim kont Limanite'* e ki reparasion peye a Chagosyin, e ki reparasion osi peye a Repiblik Moris pu ditor ki pei la finn sufer.

3 Negosye zis lor taym-frem, pa tom dan lozik 'negosyasion bilateral'

Si ena kit 'konversasion' ubyin 'negosyasion' bilateral, kuma e UK e Leta Moris finn anonse finn anfet deza ena a trwa repriz, li inportan ki Leta Moris pa tom dan nuvo espes 'kad legal' (ki pu plito enn 'kad ilegal') ki UK-USA pe rod maniganse. Sel size ki ti devet lor azanda negosyasion bilateral se taym-frem pu ferm baz, setadir kan UK-USA ena lintansion retir zot. Tu negosyayson bizin an piblik, pa an sekre.

4. Premye Minis Jugnauth bizin retir so lof bay 99-an ar USA pu baz militer

Premye Minis Jugnauth bizin retir lof ki li fini fer pu sanse donn Lamerik enn bay 99 an lor Diego Garcia pu so baz militer. Lof la reprezant enn trayizon. Repiblik Moris, ansam ar Chagosyin, fini ranport laviktwar. Fode pa asterla al trayir.

5. Nu invit tu parti politik, sindika, lasosyasion kontiyn travay ver dekolonizasyon, demilitarizasyon, re-inifikasyon

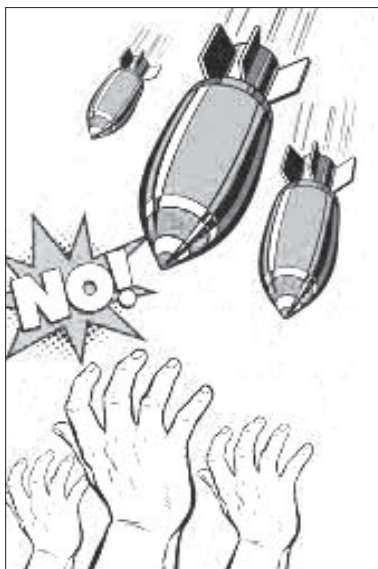
Nu invit tu bann parti politik, sindika, e tou lezot lorganizasyon ek muvmann pu travay konstaman pu dekoloniz totalite nu Repiblik, fini nu lokipasyon militer par UK-USA, e demilitariz tu nu larad pu lavenir.

Sinyater

Ansyin Prezidan Repiblik, Cassam Uteem
Ansyin Aterne Jeneral, Jean-Claude Bibi
Alain Laridon, Ansyin Depite ek Anbasader
Jimmy Harmon, akademik
Rajni Lallah, pu Muvman Liberasyon Fam
Alain Ah Vee ek Ragini Kistnasamy pu LALIT

Apartir 23 Mars 2023 nuvo lorganizasyon e individi kapav adere.

(1) <https://www.lalitmauritius.org/en/newsarticle/1103/declaration-of-grande-riviere-after-lalit-diego-garcia-conference/>
<https://www.lalitmauritius.org/en/newsarticle/1861/diego-garciachagos-declaration-of-grande-riviere-on-chagos/>

Sikse Tab Rond LALIT lor Diego Garcia

Tem Tab Rond inisye par LALIT Dimans 12 Mars Zur Lindepandans ti “Kot nu ete, apre 55 an Lindepandans lor kestyon Chagos, inklir Diego Garcia?” Prezide par Alain Ah Vee, e avek Ragini Kistnasamy koze lor nom LALIT, orater invite inklir ansyin Prezidan Repiblik, Cassam Uteem, ansyin Aterne Jeneral e Anbasader Jean-Claude Bibi, ansyin Anbasader Alain Laridon, akademik Jimmy Harmon ek edikater Olivier Precieux. Rajni Lallah ti koze lor nom *Muvman Liberasyon Fam*. Olivier Bancoult ti avoy enn mesaz a Tab Rond, lor nom *Grup Refizye Chagos*, aköz li pa ti Moris, li ti pu dan Larenyon sa zur la. Jayen Chellum ti avoy enn mesaz sutyin. Li finnn tultan sutenir lalit Diego Garcia. Ti lir tulede mesaz. Parmi prezan inklir manb LALIT, dimunn dan muvmann sindikal ek kominote Chagosyin.

Cassam Uteem

Premye orater Cassam Uteem ti fer enn diskur monimantal kot li retras dabor kontradiksyon flagran dan nuvo sityasyon kot UK-USA pe dimann Larisi pu respekto lalwa internasyonal par respekto frontyer Ikrenn, kan zot mem pa pe respekto lalwa internasyonal lor dekolonizasyon Moris, inklir Chagos, ki inklir Diego Garcia. ICJ, Cassam Uteem finnn dir, finnn statye ki demantelman Moris par Grand Bretayn par demanbreman Chagos inklir Diego Garcia, li “ilegal” e ki prosesis dekolonizasyon par Grand Bretayn li osi li “ilegal”. ICJ finnn usi dir Grand Bretayn li bizin met fin a so kolonizasyon ilegal e li bizin fer sa “osi vit ki posib”. Apre sa konsey ICJ, li dir, Rezolisyon Lasanble Zeneral Nasyon Zini an Me 2019 dimann UK pu “inkondisyonelman” retir so ladministrasyon kolonyal depi Chagos e fer sa dan enn dele sis mwa.

Pran sa an konsiderasyon, Cassam Uteem dir, kan Premye Minis

Moris ena “konversasyon” uswa negosyasyon avek Premye Minis Britanik, premye zafer ki bizin exzize depi Premye Minis Britanik se Grand Bretayn deklare formelman ki li aksepte ruling ICJ. Dezyem zafer Grand Bretayn bizin deklare ki li pu respekto vot rezolisyon Lasanble Zeneral Nasyon Zini. Me, seki sa de Premye Minis pe anfet diskite dan zot “konversasyon” nu pa kone. Konteni sa bann konversasyon la pa pe rann piblik. Byin sir bizin ena reparasyon. Me, Grand Bretayn bizin anonse kan li pe kite ale.

Antretan, li dir, lotorite Moris, ansam avek reprezantan Chagosyin, bizin prepare anmemtan anterm lozman ek infrastruktitur lor Chagos, e usi lor sistem demokratik ki pu met anplas.

Pu konklir, li ti dir bizin ferm baz. Nu pa kapav ena enn baz militer lor nu teritwar. Li enn baz militer ki finnn servi, pe servi e pu servi pu tuy dimunn. Nu pa anger avek okenn pei, li finnn dir. Pu anpir bann zafer, li dir, li enn baz nikleer. Alor li vyol Trete Pelindaba pu enn Lafrik San Zarm Nikleer. Fode pa Moris al ankor enn fwa “aksepte enn pei “parsyelman dekolonize”, parey kuma pu demye 50-an guvernnan apre guvernnan finnn aksepte enn pei “parsyelman dekolonize”. Moris fale pa aksepte *blood money* nonpli, anform lokasyon. E Moris finnn gayn enn viktwar divan ICJ e dan Lasanble Zeneral UN, alor nu ti oredi pa pe mandye. Grand Bretayn ena pu kite ale “san okenn kondisyon”.

Alor, li dir, savedir seki nu demand anver UK ete se pu li vinn dir li aksepte ruling ICJ ek vot Lasanble Zeneral Nasyon Zini. Nu demand ki tu “konversasyon” ek negosyasyon bizin rann piblik. Nu demand ki Chagosyin bizin inklir dan desizyon ki afekte zot, anpartikilye kalite amenazman teritwar e ki kalite kad legal demokratik zot ule. Nu demand ki ena reparasyon depi

UK ek USA. Nu demand ki baz lor Diego Garcia bizin ferme, e UK-USA bizin kite ale san okenn kondisyon.

Li dir tandi ki de pli gran kupab se USA ek UK, nu bizin usi gard antet responsabilite politik sa lider kat parti – Seewoosagur Ramgoolam, Jules Koenig, Sookdeo Bissoondoyal, ek Razack Mohamed – ek de nomine Britanik reprezantan klas kapitalist, referans a zot kuma “sekte prive”, Maurice Paturau ek Jean Ah Chuen. Kwaki, nu usi ena pu rapel lider delegasyon Moris ti Guverner Britanik, Sir John Rennie. Lezot manb delegasyon inkliir Aneerood Jugnauth pa ti inplike dan tu renyon.

Jean-Claude Bibi

Jean-Claude Bibi finn prezant argiman kanon. Li ti explik ki-manyer Komite Dekolonizasyon Nasyon Zini, usi koni kuma Komite-24, ti gayn responsabilite pu dekoloniz tu teritwar okipe dan lemond, inkliir Moris e sa dekolonizasyon la inn integre dan lalwa internasyonal. Komite-24 ankor existe, li dir. Alor Grand Bretayn finn al ankant sa laspe lalwa internasyonal la, so laspe dekolonizasyon, dan ka Moris. Ankor pli pir, Grand Bretayn finn expilse, derasinn e deport tu dimunn ti pe viv lor Diego Garcia ek Chagos olye dekoloniz Chagos ansam avek leres Moris. Se enn depepleman ki UK ek USA finn inplemante lor sa parti teritwar Moris. Sa li enn krim. E dezyem prinsip ki Grand Bretayn finn vyole se interdiksyon pu kolonizater demanbre enn koloni pandan proses dekolonizasyon. Sa aksyon la, e avek so santaz, tu ilegal. Kolonizater ti ena pu dekoloniz koloni la dan so totalite. Li ti ena obligasyon par lalwa internasyonal pu respekse “integrite teritoryal”.

Aster, kan finn gayn viktwar su lalwa internasyonal dan ICJ ek Lasanble Zeneral Nasyon Zini, nu pe fer fas avek realite ki nu tuzur pankor dekolonize konpletman.

Sa li realite fizik, sa li realite kuma li ete. Leta Moris ankor tuzur pena kontrol lor so prop teritwar. Sa li aköz linportans sa lalyans pwisan UK-USA. Zot ule kontinye min-tenir kontrol Diego Garcia ek Chagos, ek rezyon maritim otur, pu dub rezon – zeopolitik ek ekonomik – e zot pe refiz aksepté rann Chagos ek Diego Garcia. Legal u ilegal, zot pe refiz aksepté ruling ICJ.

Li byin inportan, Jean-Claude Bibi dir, pu lepep Moris, e an partikilye Chagosyin, ki lalit pu dekolonizasyon konplet kontinye. Sart Nasyon Zini, enn pilye kad zeopolitik ek legal internasyonal, exiz sa: tu pei bizin vinn indepan-dan. Me, kan u get realite inter-nasyonal, e an partikilye ka Diego Garcia, li klèman demontre li pa fasil pu aplik lalwa internasyonal dan lapratik. Enn kote, ena kad legal ki truv Grand Bretayn pe azir ilegalman, lot kote, ena realite politik, ki persiste, avek so ilegalite: UK-USA pe okip Diego militèman. Ena usi enn kad ideozik. Alor, leta pwisan pe tultan met anavan zot lintere kuma “Leta” anpremye. So prop lintere kuma Leta, asontur, definir par biznessmenn pwisan alinteryer zot Leta pwisan. Zot bi, tulede, UK ek USA, se pu kontinye gard baz militèr laba lor Diego Garcia.

Moris – e mem Nasyon Zini – pena mwayin politik uswa militèr pu fer aplik lalwa internasyonal. Sa, byin sir, napa anpes USA pu servi so prop interpretasyon lalwa internasyonal e servi so lafors militèr pu invayir Lirak kan Lirak ti invair Kuwet an 1990. USA finn mem al dan Lalibi san okenn pretext e orkestre asasinasyon Khadafi. Dan ka Ikrenn, kan Larisi invayir Ikrenn, UK-USA tap lestoma an faver suverennte Ikrenn, tandi ki, zotmem, pe vyol suverennte Moris, ek lalwa lor dekolonizasyon.

Zizman ICJ, mem si pa kapav ennfors uswa met li an aplikasyon, ena kanmem, so ful legalite, e li ena so valer dan balans defors

politik. Li enn rezolisyon *politik* ki pu nesaser. Enn rezolisyon legal pa pu sifi.

Asterla, apre ki zot krim ki zot finn komet finn expoze e deklare ilegal, seki UK-USA pe ule fer aster se invant enn nuvo “kad legal” pu fer kover-ep sa ilegalite dan lekel zot amare. “Konversasyon” ek “negosyasyon” aktyel ant Premye Minis Moris ek Premye Minis Britanik ena sa kuma zot bi – pu vinn avek kik form dokiman siyene ki zot pu kapav servi pu pretann ki zot okipasyon ilegal ek zot baz militèr “legal”. Zot ule zot baz militèr lor Diego Garcia vinn espes “legal”. Zot bizin sa baz militèr pu zot vize zeopolitik pu anserkle e kontenir Lasinn.

Alor, nu ena pu tultan amenn lalit kont UK ek USA lor de fron anmemtan. UK ek USA pe sey separ sa de isyu la pu zot protez zot baz militèr. Zot ule negosye enn zar “dekolonizasyon” dan laform e posibelman parsyel kot, mintenir baz militèr. Alor, zot ule sanz ar kisannla USA gayn so bay, pu ki USA kapav kontinye perpetye so baz lor Diego Garcia. Alor, Moris finn gayn enn batay legal pu suverennte, e asterla UK ek USA pe ule invant enn nuvo “kad legal” pu fer kover-ep so krim ki zot ena lintansyon kontinye perpetye. Jean-Claude dir li trakase ki Leta Morisyin, nu prop guvernnan, ena lintansyon pu furni sa kontra “legal” ki USA pe ule. Sa swiv Premye Minis so steytmennt repete kot li dir ki dekolonizasyon pa pu ena okenn implikasyon pu baz militèr, li konsern zis suverennte.

Ler finn arive kot nu – sa li minimem – dir UK ek USA lev pake ale, Jean-Claude Bibi dir. E nu bizin tultan gard sa de bi – dekolonizasyon ek ferm baz – inifye, kuma anfet LALIT fer. Fode pa ena okenn konfizyon. Sa ule dir nu bizin lite lor tulede fron. E nu bizin ferm sa baz la.

Jean-Claude Bibi finn kontinye par dir ki ninport ki negosyasyon ek “konversasyon” bizin fer kler

pozisyon lor Diego Garcia ek baz militer. Baz bizin ferme. Pozisyon debaz Moris bizin adopte dan negosyasyon avek UK, seki UK bizin donn so dedlayn e kite ale.

**Jimmy Harmon, Alain Laridon,
Rajni Lallah, Olivier Precieux**

Jimmy Harmon fer resortir pwin kle alepok kan reprezantan eli Moris pre-Lindepandans finn swadizan donn zot konsantman pu detas Chagos inkliir Diego Garcia, li presize kisannla ti exakteman kwa a sa lepok la, antuleka kamem kimanyer, detasman la ti ilegal. Li usi mansyone ki alepok detasman, bann zil Seychelles usi ti inkli, kuma Aldabra.

Avan sa, lor enn not personel, li finn explike kimanyer kan li ti kolez li ti pe donn enn kudme dan Komite Morisyin Losean Indyin ansam avek Kishore Mundil ek kimanyer li finn lir inpe dokiman CEDREFI lor Losean Indyin, e san sa lexpertyans la, kapav-et li pa ti pu prezan zordi, pe koz lor Chagos ek Diego Garcia.

Alain Laridon explike kimanyer kan li ti dan MMMSP, zot manb ti kontribiye enn ti som larzan pu fer inprim enn poster dan Grand Bretayn lor “*Hands off Diego Garcia*” [Deor depi Diego Garcia] ek “*No to the militarization of the Indian Ocean*” [Non a militarizasyon Losean Indyin] avek foto Morisyin, inkliir

Chagosyin, pe manifeste avek pankart fer ar lame kot kapav lir “Baz Amerikin nu pa le”. Li finn montre enn kopi sa poster la.

Li pa dakor avek bann ki dir dimunn dan Moris pa ti pran kont kalver Chagosyin. Li dir, par exanp, Dev Virahsawmy, kan li ti depite MMM e lerla MMMSP dan Parlman ti dimann kestyon lor Chagos ek finn pran pozisyon kont baz. An 1973, Guy Ollivry, Lider UDM, ti al dan dok kan bato Nordvaer ti arive avek bann dernye Chagosyin depi Chagos abor. E, lerla pran 1975 vini mem, Ram Seegobin ek Lindsey Collen ti pran pozisyon. E Revi *Lalit de Klas* ti an permanans met isyu Diego Garcia lor azanda. De fam prezan zordi, li dir, ti parmi fam ki gayn bate e anprizone par lapolis dan manifestasyon an 1981, Lindsey Collen ek Ragini Kistnasamy. Li finn usi rann omaz a Kishore Mundil, Coll Venkatasamy ek ansyin Sef Ziz Rajsoomer Lallah pu zot kontribisyon remarkab lor kestyon Diego Garcia.

Li finn lerla koz lor Park Marin, lor lekel Lakur Arbitraz Permanan an 2015 finn rann zizman, e kimanyer sa finn uver sime pu met lezot ka divan ICJ ek divan Tribinal Drwa Lamer su UNCLOS.

Olivier Precieux ti fer enn intervansyon avek enn Powerpoint lor dokiman konsernan negosya-

syon ant puvwar kolonyal, UK, e reprezantan Moris pre-lindepandans. Sa bann dokiman la ti fek deklasifye.

Rajni Lallah ti koz lor rol fam dan lalit nasyonal Diego Garcia ek laspe internasyonal lalit la. Li finn koz lor linportans pu artikil lalit pu liberasyon depi kolonizasyon Britanik avek lalit pu liberasyon depi lokipasyon militer depi Lamerik. Lape e liberte, li finn demontre, finn tultan enn isyu lor azanda lalit fam.

Ragini Kistnasamy ti fer enn diskur lor nom LALIT kot li finn expoz mansonz ek trikmandaz tutlong sa bann deseni, pandan ki UK ek USA pe okip Diego Garcia ek leres Chagos. So diskur, enn rekizitwar, inn pibliye kuma enn lartik dan sa nimeru Revi la.

Alain Ah Vee ti prezid sa sesyon Tab Rond la, e tu prezan ti lib pu intervenir ant diskur orater invite e usi pu demi-ertan alafin.

Finn pran desizyon pu prepar enn dokiman pu rann piblik dan form enn Deklarasyon kot fer resortir konsansis ki’nn arive. Enn lekip 4 dimunn ti delege pu prepar sa dokiman la. (Get Deklarasyon Komin dan Revi.)

LALIT AN AKSYON

Plan Aksyon 2023 sorti dan Seminar LALIT 4-5 Fevriye

Le 4-5 Fevriye, kuma nu fer tule lane, manb LALIT ti rasanble dan Seminar LALIT pu reflesi lor sityasyon internasyonal ek nasyonal. U kapav lir laplipar papye ki ti prezante dan nu Revi. Ti ena buku deba anrisesan apre prezantasyon papye. Se sa refleksyon la ki finn permet nu mazinn enn plan-daksyon pu 2023. Nu plan-daksyon integre enn sertenn flexibilite pu li tultan an-armoni avek nu reflexyon politik amezir sityasyon sanze – kitsoz ki nesaser kan sityasyon internasyonal osi byin ki nasyonal otan instab.

ZURNE INTERNASYONAL LANGAZ KREOL

LPT anons Nuvo Kolok lor Langaz Kreol

Dan kad Zurne Internasyonal Langaz Kreol 2022,
LPT finn anons enn nuvo aksyon
pu promuvwar langaz Kreol:
enn Kolok ki pu ena an 2023.

Tem kolok la: “

Lalit pu Langaz Kreol: Etadelye apre 55 an
Lindepandans”.

Tu dimunn ki interese partisipe
ena ziska **30 Avril 2023**
pu avoy LPT enn rezime papye zot anvi prezante.

Pu detay ekrir lptmail@intnet.mu
:swa telefon 208 5551 ubyin 5 932 9002

MSM ek so Alye – Ki Zot Trazektwar Politik?

Pu examinn trazektwar fitir posib pu MSM, antan ki parti, akurterm, elektoralman parlan e zeografikman parlan, anu gete ki kote MSM ti fer elir zot depite an 2014 ek 2019?

Problem dan lavil

Dan tulde eleksyon MSM, li tuse, ti fer elir laplipar so depite dan sirkonskripsyon No 5 – No 14, setadir landrwa riral. Alor, MSM truve ki evidaman, si li bizin konstrir enn parti pli “nasyonal”, dan lesans irbin osi byin ki riral, li ena travay pu fer. Antretan, pu konble so febles zeografik, MSM finn, e li pe kontiyn, depenn buku lor seki nu apel bann “ex-MMM”. Nu pe koz sirtu trwa depite, Minis Obeegadoo ek Ganoo, e ansyin Minis Collendavelloo (zot koni kuma “bann debul-O”) aköz zot nom fini par “oo”), e MSM finn osi fye lor depite ki sorti PMSD kuma Monty, Wong, Abass-Mamode ek enn lot ex-MMM Ramano, setadir enn seri eli dan *laval*.

Si zame Pravind Jugnauth ule larg, ubyin oblize larg, eleksyon minisipal avan Zin 2023, kuma li sipoze fer, MSM ek so alye pa kapav riske perdi sa eleksyon minisipal, aköz Eleksyon Zeneral li tro tigit letan apre. Seki gayne dan eleksyon minisipal pu ena lavaper ar li dan Eleksyon Zeneral osi. E, si Jugnauth deside pu ranvoy eleksyon minisipal ankor – li pa paret maynd pas pu anti-demokratik – e al direk dan Zeneral, abe, la osi, li bizin ranforsi so skor dan lavil, si li ule ranport laviktwar dan enn fason stab vizavi Parti Travayis ek so bann alye. Li posib ki MSM pu prezant enn proze delwa pu dekret enn sertin nomb vilaz – dizon kuma ti deza ena plan pu fer, Flacq, Goodlands, Bambous, Chemin Grenier ek Mahebourg – kuma lavil, e insiste ki bizin met anplas infrastruktiir pu sa avan fer eleksyon minisipal.

Alor, nu ti kapav atann ki Jugnauth ti pu akseler travo lor

Metro pu li galvaniz elektora lavil pu eleksyon minisipal, ubyin pu Eleksyon Zeneral si al direk lor zeneral. E anmemtan nu konpran kifer li ti bizin fye lor transfiz depi lezot parti. Dayer tule mwa, MSM, atraver MBC, anons enn ti-grap nuvo transfiz depi MMM ubyin enn lot parti lopoziyon parلمانter.

Remarke ki, kan Pravind Jugnauth pran kontrol MSM depi so papa, e sa enn sanzman dan natir MSM, li finn evins laplipar veteran MSM ki ti ar Aneerood Jugnauth. E sertin ladan ti dan lavil. Kan li finn rekrit enn seri nuvo manb avan demye eleksyon, zot pa ti dimunn avek lexpéryans ubyin kiltir politik, me zot ti plito teknisiyn dan diferan domenn, kuma Padayachy, Jagutpal, Seerathun ek lezot. Zot plis bann teknokrat ki pena lexpéryans politik ni tradisyon politik.

Problem partaz vot a-3

MSM osi byin realize ki, an 2019, li ti gayne, malgre avek selman 37% vot popiler, anparti aköz ti ena enn vot partaze a-trwa alepok: MMM ti enn kote, PT-PMSD lot kote, e MSM ek so alye enn trwazyem kote. Si dan prosenn Eleksyon Zeneral, Parti Travayis, MMM ek PMSD reysi fer enn lalyans ansam, sa poz problem potansyel pu MSM. Alor, enn lot zafer ki MSM ena lintere pu fer, e finn deza kumans fer, se pu kree biz-biz konstan ant sa 3 “potansyel alye elektoral dan Lopoziyon aktyelman” la, osi byin ki grenn-grenn inpe transfiz depi zot. Dayer sa bann parti lopoziyon la deza byin for lor kree biz-biz ant zot mem, par zotmem, telman zot pena enn linite programatik, telman zot krwar zot pa bizin enn veritab program lor lekel zot amenn kanpayn, zot bizin zis enn slogan segonn-min depi Bruneau Laurette: “BLD”. Anfet, lopoziyon divize dan enn lot fason asterla: ena LPM, One Moris, Reform Party, Rassembleman Mauricien, En

Avant Moris, etc ki grinyot plito dan kan lopoziyon, aköz zot for dan lavil, zot tu.

Problem Lider

MSM, li pena lot “lider” ubyin adzwinn lider. Ena zis Pravind Kumar Jugnauth. Pena lot. E si bann ziz dan ka Suren Dayal kont Jugnauth ek so 2 kolistye divan Privy Council, pran desizyon pu kas zot syez, sa pu enn katastrof pu MSM. Alor, ena enn vre posibilite ki Jugnauth prefer larg eleksyon zeneral avan sa zizman la rande. Eleksyon zeneral, si li vinn avan, li posib ziz pu statye ki zizman lor enn manda elektoral ki finn termine, li osi li kadik. Pravind Jugnauth pu evidaman ule evit sa risk ki so syez kase par zidisyer.

Ki klas sosyal MSM reprezante?

Ni Pravind Jugnauth, ni lezot sulider ki alatet lezot parti ar MSM, zot pa kone exakteman ki klas sosyal zot parti reprezante. Zot mank lexpéryans politik pu kone. Zot byin-sir kone ki diferan klan kominalo-relizye zot reprezante. Zot byin-sir kone ki diferan klan ekonomik zot reprezante. E, enn zafer sir: MSM li enn parti politik pro-kapitalist, e li oblize organiz tu pu ki burzwazi kapav kontiyn fer so profi. E zot fer samem. E li MSM, antan ki parti, avek so Sun Trust familyal deryer li, ki veritab lider sa lalyans guvernantal la.

Kote MSM so bann alye. Zot tu ase feb. Pu sa rezon la, so bann alye a-sak-fwa pe sey fer enn regroupman. Sinon, bann azan MSM pu tro tay zot kart avan prosenn eleksyon zeneral. Alor, Collendavelloo ti sey regroup tut lafami politik MMM. Pli resaman, Obeegadoo pe sey regroup bann “vre militan MMM” otur li.

Parey kuma tu parti elektoralist, MSM li organiz tu so aksyon politik otur fitir eleksyon. Alor, li finn mem re-viv Mm. Roubina

Jadoo-Jaunbocus ek Shawkutally Soudhun, petet aköz zot ena fler politik ki so bann nuvo rekri (tu teknisyin) pena, e zot ena lasiz dan lavil.

Nomini politik

MSM osi sey ranforsi li-mem atraver so bann nominasyon ki li fer. Ena dimunn politik kuma Gulbul ki zordi ansarz plas kle kuma Erport ek Lepor. Gulbul finn nome alatet *Airports of Mauritius* ek Maunthrooa ansarz CWA pandan enn kriz dilo.

Alor, MSM ena pu prepare pu fer fas sa trwa parti lopoziyon, pangar zot reysi fer enn lalyans e poze *ansam*.

Anfet MSM kuma lokomotiv dan diferan lalyans elektoral finn deza ranport laviktwar dan 6 lor 9 dernye Eleksyon Zeneral kot li finn poze, depi 1983 kan li ne. Alor, zot for. Parti Travayis, li osi, finn deza (ek so bann alye alepok, mem si sartin ladan so adverser asterla) ranport 6 lor dernye 9 Eleksyon Zeneral (mem si dan 2 eleksyon ladan, an 1983 ek 1987, li ti fer elir zis 9 depite).

Tusala pu dir MSM, antan ki parti ki ena lavantaz ki li dan Guvernman, li pa “feb” ubyin “fini” kuma sartin aktivist efemer lor rezo sosyal pretann, e ki ase buku zurnalis, ki ti devet kone pli byin, osi pretann. Anfet MSM so pli gran lafors zordi se febles lopoziyon parlamanter.

Jugnauth so febles, vizavi Lopoziyon parlamanter, li avantu kote so politik lor lekonomi. Sirtu labsans veritab prodiksyon ek kreasyon anplwa dan sekter prodiktif. Si sityasyon ekonomik kontiyn degrade, MSM pu pey enn pri elektoral byin elve. Sa enn lot rezon ki kapav tant Jugnauth pu larg eleksyon pli boner ki lafin 2024: si li truv sityasyon ekonomik pe pran enn lapant desann, e sirtu si pri manze debaz monte.

So lafors, kuma nu finn dir, li truve sirtu dan febles, inkoerans, e mank total enn vizyon an-komin dan Lopoziyon Parlamanter.

Extre desin Escher

MSM finn kontiyn, sirtu apre pandemi e apre lokdawn Kovid, kuma enn parti “Bonapartist”, setadir li azir kuma enn parti ki lao tu klas sosyal, mem burzwazi. Par exanp, kan li servi kapital ki MIC (*Mauritius Investment Corporation* met dibut par Labank Santral) pu sap gro-gro konpayni kapitalis, li vremem ena enn sartin puvwar lor klas kapitalist, e Leta MSM pa zis enn “azan” gro kapital, me li ena enn sartin kontrol lor li. Kan *Landscape Mauritius* deside kisannla gayn permi pu morsle later pu vann li ar enn vila delix lor li, sa osi donn MSM puvwar pu kree kapital dan lame sartin, e pa kree li dan lame lezot ki li pa donn permi. Lerla, aköz sa kontrol lor gro gro kapital atraver MIC, e aköz sa kontrol lor permi, li lib pu sibvansyonn bann klas “pov” – anterm pansyon iniversel, anterm sidsid lor manze debaz, lor gaz kwi manze, atraver inportasyon dilwil Smatch ek dile Swatch kan kapitalist fer zot bann exse, e li met sidsid lor lasante ek ledikasyon gratis, lor tenk dilo ek laponp, mem pano-voltaik, fixed mark-ep lor sartin medikaman. MSM finn osi rod enn fason pu fer muvman sindikal truv li pran-par travayer kont patron: par exanp, MSM so guvernman finn mem organiz pu par duzenn sekter travay gayn nuvo kondisyon travay, atraver nuvo *Remuneration Order*. Buku lafors dan Lopoziyon, kan zot refiz get lefe reyel sa bann mezir anfaver dimunn mizer, pretann ki tu seki zot apel “chatwa” (dan zot tradisyon verbal inpe insiltan) se

bann dimunn bet (ki pa pe rezone, me pe swiv Jugnauth avegleman), ena fwa pretann ki vye dimunn bet (prezize bankal kont dimunn aze), sipa zot ganga lakanpayn (avek tu dedin elit lavil kont abitan vilaz). Se sa inkapasite aksepte realite sa bann mezir la ki rann Lopoziyon pli feb, e ki rann guvernman Jugnauth mwinn feb. Dimunn byin kone kan li gayn enn tenk dilo ek so laponp gratis. Li byin kone ki dile Smatch extra-bon e pli bonmarse, e ki li met presyon lor lezot inportater dilwil pu bes zot pri. Tusala dimunn kone. (Dan LALIT, nu kritik Jugnauth aköz li pa rekonet ki travayer ki kree lemond. Si ekut li, u pu krwar li-mem ek Modi finn travay pu kree Metro. Anfet li travayer, sirtu travayer Indyin, ki finn fer enn travay fantastik pu kree sa Metro la. E, tu seki nu manze, mete kuma linz, tu seki nu servi otur denu, tu servis ki nu benefisyé, zot kree par travayer! Me, MSM pa aksepte sa.)

Bonapartist

MSM osi ena sa tandans, kuma “Bonapartist” ena pu get, e pu okip, totalite so teritwar. Li get Chagos – par al Linyon Afrikin, lerla al ICJ, lerla Lasanble Zeneral Nasyon Zini. Li mem fer folo-ep ar Universal Postal Union pu reysi fer interdir tem BIOT. Li fer Komisyon Nasyon Zini lor Thon rey UK kuma “leta rivrin” dan Losean Indyin. Li fer Nasyon Zini inkliir Chagos kuma enn parti teritwar Repiblik Moris dan so nuvo map lemond, e popilariz sa. Lerla, apre tusala, li al vande, al ofer enn bay 99-an pu baz militer USA lor Diego!

MSM Pravind Jugnauth osi get Rodrig, kuma so papa tultan ti fer, avan li. MSM get Agalega, dan sans li finn organiz bel-bel infrastruktiir lepor ek ayropor laba e li fer sa dan enn fason sekre totalman opak, tuzur Bonapartist, ar Guvernman Lind. Li get St. Brandon – avek Minis Gobin pe chalennj sa konpayni ki ena enn long bay lor enn bon parti St. Brandon. Li mem mansyonn Tromlin detanzantan.

Alor, MSM enn drol parti. Li finn dornt klas kapitalist, ki res trankil. Zot pa pip enn mo kont Jugnauth an piblik. MSM kontiyn ed “bann pov”, sirtu par servis iniversel e par kontrol pri atraver sibsidi. Li gard klas travayer organize trankil par satisfere enn-de revandikasyon ki zot met divan.

Me, tit-burzwazi ki difisil pu MSM satisfere zot tu. La, kot li ena problem. Zis dan sekter lapolis, par exanp, ki ena gran rekritman pu anplwa dan Guvernman. Alor, lezot sekter pa kontan.

MSM donn tennder ek kontra enn parti ti-konpayni. Me, kuma nu finn truve, pu sak konpayni ki dekros enn kontra, ena 5-6 ki amerde. Sa finn ena lefe kuma nu finn truve atraver enn seri ka kot zidisyer finn expoz sa: sirtu otur asasinasyon Kistnen, enn ansyin azan MSM fristre. E Bruneau Laurette, li osi, li enn lot azan MSM fristre, ki pa finn dekros kontra. Li finn azir kuma enn popilist, ralye 100,000 dimunn, sirtu otur revandikasyon tit-burzwazi, dan so manifestasyon kont MSM, lor slogan BLD. Tit-burzwazi tipikman truv “BLD” sifi, mem si pa kone si pe ranplas seki ena ar kiksoz ki pli bon, parey, ubyin pli pir. Kumsa ki fasism ti monte dan Lalmayn. Sa, li enn ka extrem dan listwar tit-burzwazi “bez fu”, kuma tit-burzwazi ena tandans fer dan moman kot ena enn gran depresyon ekonomik. Tit-burzwazi Alman dan bann lane 1930 ti ankoler ar enn rezim ki ti o-puvwar (rezim Weimar), ki ti vremen koronpi e ki pa ti kapav kontrol pri ditu, alor sa klas intermedyer la finn galup deryer, e anmemtan mont, enn reyn diktater, otur Adolf Hitler.

E sa tit-burzwazi, kan li ankoler dan Moris, li finn, mem avan sa sulevman la, inpe kuma dan Leta Zini, chalennj lezitimite eleksyon,

e li ankor pe chalennj li. E MSM finn bizin pas tu so letan premye enn-de lane apre eleksyon 2019, pu pruve ki li lezitim, pruve ki eleksyon zeneral pa ti trike, kokin, marday. Sa sulevman tit-burzwazi la finn anpes MSM sey mont enn nuvo “blok istorik”. Rapel ki “blok istorik” ki finn existe pu pre 100 banane – otur prodiksyon kann ek disik – finn kumans degradingole, e pankor forme otur enn lot seksyon prodiksyon.

Asterla, tit-burzwazi pe osi ralye inpe deryer lezot ex-MSM fristre: Bhadain, Bodha, Sherry Singh.

Alor, tit-burzwazi pe ralye deryer enn seri lafors ki pena okenn koerans: Travayis, PMSD, MMM, One Moris, Reform Party, LPM, etc.

Asontur, sa finn vedir ki MSM finn zis kontinye ar sa politik ekonomik vremen oto-destrikter pu pei la net: kontiyn donn permi pu IRS, mem aste Smart City depi kapitalist, kontiyn sibvansyon prodiksyon kann ek disik. Li finn servi MIC pu re-flot gro lotel. E li finn re-viv enn lekonomi moribon. MSM pa finn montre okenn kreativite, kote ekonomik.

Kote politik, MSM enn parti deplizanpli rizid. Parey kuma so Spiyker, MSM li otoriter, represif, e li pa ekute, e byin suvan refiz negosye. Li enn parti teknokrat, ki dir “exper kone”, zot.

E MSM so bann alye feb. Zot tu ena enn ti-baz rezyonal, ubyin plito lokalize net. Zot pena puvwar marsandaz vizavi Jugnauth ubyin vizavi azan MSM. Muvman Liberater ek Platform Militan finn perdi plim, e Barbier, kan li kit Ganoo, li finn al ar Linyon Pep Morisien. Zot pena gran lavenir politik: swa zot absorbe dan MSM, swa zot disparet. Sel lafors ki sa bann alye MSM ena, se zot ranforsi MSM dan lavil.

*Lartik baze lor papye
Alain ek Gary ti prezante
dan Seminar LALIT an Fevriye, plis
so deba apre
– avek enpe epdeyt azute.*

Extre desin Picasso

INFO INFO INFO

Fim K-Lib

Fim K-lib GRNW finn zwenn pu vizyonn fim 2 fwa depi demye Revi LALIT sorti.

Wajib

Premye fim nu ti gete ti apel Wajib, par Anne-Marie Jacir, e li lor Palestinn. Li zistwar enn papa ek so gran garson ki pe vizite depi Itali, kot li finn etabli, e zot pe fer parey kuma Morisyin fer, al kit kart maryaz an personn, pu maryaz tifi ek ser sa 2 la. Enn fim kokas net. Komik, tusan. Profon.

Sans Filtre

Sa lane la, nu finn get enn fim ki ti prime Paldor dan Festival Cannes, apel Sans Filtre lane demyer,. An Angle li apel *Triangle of Sadness*. So direkter Ruben Ostlund. Fim la li enn komedi satirik, ki zet enn regar kritik lor sosyete kapitalist modern. Pa zis so sosyete deklas -- ki li gete byin mem -- me so patriarsi yerarsik degradan. Li montre kriyote anver travayer ki travay kuma mannkinn. Li montre sa imilyasyon konstan, kri-kri. E enn bon but fim li lor enn bato krwazir, kuma kot buku Morisyin al travay. Sosyete deklas laba osi, li expoze kri-kri. E lerla kan ena enn nofraz, gayn enn lot form sosyete deklas emerze.

LOPOZISYON PT, MMM, PMSD, RM; KOT ZOT PE ALE?

Nu pe rant dan enn peryod elektoral avek posibilite eleksyon zeneral a nerport ki moman dan prosenn de zan. Problem se li inportan pu opoz e ranplas Guvernman MSM ek so alye, me nu truve ki lopozisyon parlamter li pa mwin danzere ki guvernman aktyel.

Pravind Jugnauth pe anonse ki so Guvernman pu al ziska lafin so manda, malgre enn kaskad evennman ki finn chalennj so puvwar sa 3 dernye banane la, me nu pa konn so vre lintansyon.

Parmi bann chalennj ki finn plit as ar li, ena:

- Enn seri lalwa represif ki atak drwa lagrev, liberte lekspresyon, drwa sirkile, osi byin ki enn nuvo lalwa ki enn obstak grav pu sitwayin ki gayne so sitwayennte atraver maryaz avek enn Morisyin.

- Atak Pravind Jugnauth kont DPP ek mazistra lor kestryon larg Bruneau Laurette lor kosyon

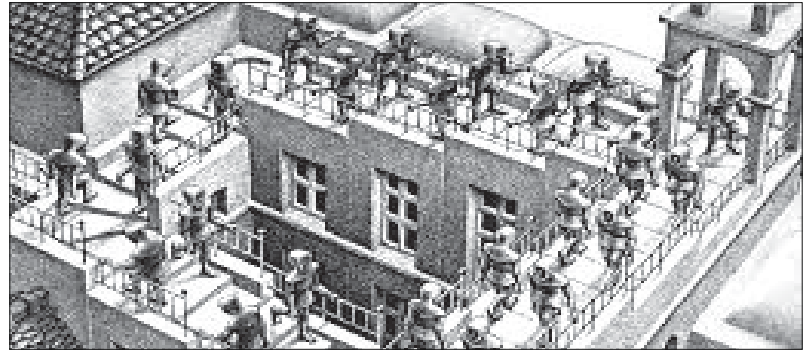
- Manyer ki finn alwe tennder dan peryod Kovid.

- Nominasyon enn Spiyker ki kuma enn miray lasye ki blok lopozisyon parlamter dan so travay dan Lasanble Nasyonal.

Fas-a sa Guvernman la, nu ena enn Lopozisyon dan Parlman e nu ena enn lopozisyon extra-parlmanter ki pe azite e kapitaliz lor fanaz guvernman Jugnauth, pu zot reklam Eleksyon Zeneral antisipe, e antretan eleksyon minisipal ki sipoze organize avan Zin 2023.

Dan sa kontex politik kot tu ankor instab ek flu, diskisyon pu lalyans elektoral ant PTr, MMM ek PMSD fini demare. Deza ena linisyativ PTT, MMM, PMSD pu selebre abolisyon esklavaz ek fet Lindepandans.

Ena diskisyon lor kuma pu reparti 60 tiket, deza Paul Berenger finn anonse ki PTr pu lokomotiv e parkont MMM ek PMSD pu res wagon. Ena diskisyon sirtu lor kisannla pu prosenn

Premye Minis, e osi kisannla pu prosenn Prezidan Repiblik. Tusala konstitye surs konfli konstan alinteryer PTr kot ena kontestasyon lor lidershipe Navin Ramgoolam. Dan lopozisyon enn seri pretandan pu pos premye minis, anplis ki Ramgoolam, ena Bodha, Bhadain, Laurette ek Sherry Singh.

L'Entente Lespoir

Apre defet dan eleksyon 2019 kot lider PTr, Navin Ramgoolam pa eli, li ti pran linisyativ pu ki PTr, MMM ek PMSD zwenn ansam e konstitye L'Entente pu kordinn zot aksyon dan Parlman ek andeor Parlman. Kumsa Ramgoolam pu gayn enn rol mem si li pa dan Parlman. Li, li kapav gard kontrol lor PTr ek so bann eli, e Arvind Boolell ti fer Lider Lopozisyon dan Parlman. Kumsa, sa ti kumanse.

Dan Parlman, PTr ena 12 depite, MMM ena 9 e PMSD ti ena 5, donk Arvin Boolell ti asim rol Lider Lopozisyon an-akorite avek MMM ek PMSD.

Apre so defet, Navin Ramgoolam finn deswit, avamem fini fer kawnting, e ansam ar enn ramasi tipti parti extra-parlmanter, demar enn kanpayn pu konteste rezilta eleksyon e pu denonse seki li apel "guvernman ilezitim MSM". MMM ek PMSD, apre enn ezitasyon tutafe dan zot loner, finn finalman fer erer al swiv Ramgoolam dan sa kanpayn la, e zot finn usi met ka pu konteste eleksyon. Preske tu ka ki tinn mete finn swa retire, swa rezete

ubyin finn abuti a enn rikawnt ki, asontur, pa finn sanz rezilta. La, res ka dan No.15 kot Kandida bati PTr, Cader Sayed Hossen pe dimann rikawnt, e res ka Suren Dayal finn mete onivo Privy Council, kot pe konteste eleksyon 3 depite No. 8, Pravind Jugnauth, Leela Devi Dookhun ek Logida Sawmynaden. Setadir, Premye Minis so syez dan Parlman su menas. Ka finn fixe pu le 10 Ziyet.

Kanpayn Lopozisyon pu konteste derulman eleksyon 2019 pa finn ni al lontan, ni amenn rezilta. Enn seri evennman finn vinn baskil tu zot plan, e donn zot lokazyon inatandi pu chalennj MSM ek so alye.

Dabor, pandemi Covid-19 ek lalwa ki amenn restriksyon lor rasanbleman ek muvman finn vini an 2020. Plitar dan lane nu finn gayn nofraz navir Zapone Wakashio ek so polisyon dan lagon, swiv par aksidan bato Sir Gaetan avek lamor manb lekipaz. Nu finn gayn asasina Soopramanien Kistnen, ki ti enn kontrakter ek azan MSM fristre, dan sirkonskripsyon No. 8, kot Premye Minis.

E tusala finn kontribiye pu emerzans enn muvman popilis, dabor otur Bruneau Laurette, ki ena sutyin tit-burzwazi, lapres kuma L'Express, e mem sutyin enn seksyon burzwazi ki ti an kriz, sirtu avek konsekans pandemi Covid-19 lor zot biznes. Bruneau Laurette, enn ansyin azan MSM fristre, finn alatet sa muvman ki finn gayn sutyin depi parti tradisyonel dan Parlman ek andeor

Parlman avek parti kuma Rezistans ek Alternativ.

PTr, MMM ek PMSD finn kwinse ant mobilizasyon popilis Bruneau Laurette lor terin andeor Parlman ek dominasyon depi enn Spiyker andan dan Parlman, enn Spiyker ki met seraz lor tu depite Lopozişyon avek tu sa irla, tu sa expilşyon, tu so sispanşyon, e avek buku Kestyon Parlmanter pa mem reponn. Lider sa trwa parti la finn swiv, kuma enn lake deryer Bruneau Laurette, e finn al dan so manifestasyon 29 Ut 2020, Port-Louis. E zot finn ale antan ki sitwayin. Sa vadir, zot finn disud zot parti tanporeman pu zot ale. Nu rapel simiz nwar ki zot ti mete sa zur la. Zot pa ti mem lib pu kapav afis kuler zot parti. Sa ti enn move turnir pu tu sa parti lopozişyon Parlmanter la.

Me, pa zis sa. Kan MMM ek PMSD realize – kan Bruneau Laurette anonse ki sa so bi politik – ki sa muvman popilist dedrwat otur Bruneau Laurette reprezant enn menas pu zot, e zot prop baz elektoral (tit-burzwazi lavil, e inpe kominal) zot kumans pran distans ar Bruneau Laurette. Me pu PTr, muvman otur Bruneau Laurette met li dan enn pozisyon defors dan kad negosyasyon lalyans pre-elektoral avek MMM ek PMSD. Ondire Bruneau Laurette enn stepne, si MMM ubyin PMSD tro gurman dan kad negosyasyon enn lalyans.

L'Entente destabilize

An Fevriye 2021, Nando Bodha demisyone depi MSM e natirelman kuma Minis, apre konfli intern dan MSM. Sa demisyon la finn sanz rapor defors alinteryer *L'Entente*, ki finn gayn osi, kuma nuvo aderan, Roshî Bhadain ek so *Reform Party*. MMM ek PMSD kumans keştyonn swa Navin Ramgoolam kuma fitir Premye Minis. MMM ek PMSD finn trov Bodha kuma potansyel Premye Minis stepne. (Dapre zot bann kalkil kominal abityel.) Konfli ti vinn telman egi ki PTr finn kareman retir li depi l'Entente

ki li ti met dibut. E sa finn ena lefe onivo rol Lider Lopozişyon dan Parlman. Arvin Boolell finn retir li kuma Lider Lopozişyon aköz L'Entente MMM-PMSD-Rassemblement Mauricien (Bodha) ena 15 depite kont 12 PTr. Paul Berenger finn refiz post Lider Lopozişyon (pangar li paret finn provok sa kasir la pu li vinn Lider Lopozişyon) e sa finn permet Xavier Duval, mem si so PMSD ti ena zis 4 depite, aksepté san ezitasyon sa post la. (PMSD nepli ti ena so 5 depite aköz Salim Abbas Mamode ti demisyone, zwenn MSM.) Sa, li pa enn pozisyon stab, e li finn kontribiye dan afebli Lopozişyon dan Parlman, sirtu avek enn tel Spiyker kuma Sooroj Fokeer.

Lot kriz alinteryer L'Entente vini an Ut 2022, kan Roshî Bhadain apel enn lasanble delege *Reform Party* kot desid par balot pu al dan eleksyon separeman. Roshî Bhadain (tutafe lozikman) inn eksklir depi L'Entente apre sa lasanble delege la, me li ti paret etone.

Me kriz onivo L'Entente pankor fini. Asterla kan negosyasyon PTr, MMM ek PMSD finn demare pu enn laranzman elektoral, Nando Bodha pe keştyonn sa lalyans la lor baz kifer Navin Ramgoolam pu fitir Premye Minis. Li dir ki sa lalyans la pa pu resi vinn opuvwar e li propoz ki *L'Entente de L'Espoir* (pa Travayis) ki ti bizin plito lokomotiv enn lalyans elektoral. Dayer li prezan dan fet fin dane *Linyon Pep Morisien*. Li osi azute ki li pre pu pran labar si bizin. Sa pozisyon Nando Bodha finn kree problem kot Berenger ek Ramgoolam finn kritik so pozisyon. Me, asterla ena koz koze pu Bodha re-rant dan ran. Enn moman, kan Parti Travayis ti izole (vizavi L'Entente), li ti koste net ar Bruneau Laurette. Me, avek arestasyon Bruneau Laurette, Ramgoolam finn deswit al get MMM ek PMSD pu sud enn lalyans – mem si zis dan kad eleksyon minisipal. Apre ki Bruneau Laurette finn sorti lor kosyon, li finn zwenn parti Sherry Singh, *One Moris*.

Ala leta lopozişyon Parlmanter, setadir PTr, MMM, PMSD, RM.

Asterla, Rezistans ek Alternativ vinn fer apel a sa bann parti la pu ki zot ralye ansam deryer Navin Ramgoolam pu enn lalyans elektoral pu prosenn eleksyon ki zot dir pu elir zis enn “guvernman provizwar” pu 2 an pu sanz Konstitisyon par rapor a deklarasyon kominote kan poz kandida pu eleksyon zeneral. Telman sa isyu la inn andikap Rezistans – aköz zot enn parti elektoralist ki finn met zot-mem dan enn pozisyon kot zot pa kapav aliyn kandida – ki zot pe abandonn tu prinsip, abes zot a enn tel pwin ki zot pe alye zot ar sa bann mem parti, ki zot ti pe dir bizin fu deor. Rapel Rezistans so slogan ti kritik slogan “BLD” (B.. li deor!), ti ranplas li par “BZTD” (B.. zot tu deor) pandan manifestasyon 2020 pu ki zot inkliir Ramgoolam, Berenger ek Duval. Dan sa kontex la, zot finn mem fer apel pu parti Lopozişyon vinn dan miting PTr dan St Pierre, dayer zot mem ti prezan pu ekut diskur demagozik Navin Ramgoolam, kot li finn anons tu kalite insanite.

Ki lintere lopozişyon PTr, MMM, PMSD defann?

PT, kuma nu lekter kone, finn pran nesans kan muvman sindikal pe organize pu plis drwa travayer, dan muvans lalit kont kolonyalism e pur lindepandans. PTr finn abandon sa lalit depi ki Seewoosagur Ramgoolam (ansam ek Grup Advance ek Grup L'Express) pran kontrol, e finn pli abandonn sa lalit la ankor depi lafin bann lane '60 avek koalisyon avek PMSD, ki ti kareman reprezant zintere burzwazi istorik. Ansam zot ti servi represyon kont muvman sindikal e militan politik ki ti pe leve sa lepok la. PTr finn devye pu vinn finalman enn parti ki defann lintere burzwazi ek enn seksyon tit burzwazi fristre asak fwa ki ena enn rezim Jugnauth.

MMM, e sa osi nu lekter kone, ti ne dan lalit deklas dan bann lane

1970, e ti reprezant lintere klas travayer ek tit-burzwazi bloke par Parti Travayist. Li finn devye depi lafin lane 1981, finn fer konpromi kominal avek lalyans ar PSM e finn fer konpromi deklas kan li kumans kolabor avek kapitalist pu proze Nuvo Konsansis Sosyal, kuma MMM ti apel li. MMM finn abandonn politik lalit deklas.

PMSD, ki ena enn listwar kuma reprezantan proprieter tablisman ek gran inportater masinnri, ki ti anti desandan “imigran” depi Lind lor baz kominalo-relizye, ti enn parti ki ti pran pozisyon kont Lindepandans, parey kuma li ti kont sifraz iniversel avan sa. Asterla PMSD inpe tro feb pu burzwazi interese ar li tro. Li plito inn vinn enn parti oportunis, plito teknokrat, e li rod pli bon diyl elektoral pu lafors ki li reprezante dan kit lalyans politik.

Rassemblement Mauricien so lider Nando Bodha li ena lanbisyon pu vinn Premye Minis. Li ti dan Guvernman MSM, me finn demisyone. Dan lepase finn ena kestyon lor so lyin ar parti fondamantalist Hindu, RSS.

Seki soka dan tu sa politik manevriye la se lefet ki okenn sa bann parti Lopoziyon la nepli ena lagazet dan lekel zot devlop zot program, lor enn baz onn-going. Travayis ti ena Advance ek Nation ki ti reprezant diferan tandans (Ramgoolam (SSR) ek Satcam Boolell), osi byin ki sutyin depi Mauritius Today (Jagatsing) e mem Mauritius Times, B. Ramlallah ti pro-Travayis. PMSD ti ena Le Populaire. MMM ti ena Le Militant, Le Peuple e Le Nouveau Militant – enn apre lot. Me, seki inportan, se zot tu ti ena enn program, ki ti devlope dan enn lagazet kotidyin, ki enons sa program la tulezur. Zordi zot napena okenn program an-komin. E zot pa mem kone ki klas sosyal zot reprezante. Parfwa zot koz “valeurs” aköz li enn mo konpletman “vid” e “vedir seki zot ule li vedir”. E sinon, zot zis koz kont Jugnauth so Guvernman.

Konklizyon

Lopoziyon PTr, MMM, PMSD ena mem kalite politik *grosso modo* ki guvernman MSM.

Zot ena enn politik ki viz pu favoriz burzwazi dan sekter imobilye, turism ek sekter finansye.

Zot pa truv nesosite pu koz anfavor enn devlopman ki baze lor lindistri agro-alimenter ek lapas kuma enn pilye ekonomik, sirtu dan kontex kriz aktyel. Zot pa koz nesosite devlopman ki pu amenn kreasyon lanplwa dirab pu tu dimunn Moris, asir suverennte alimenter e asir lantre deviz. Sa pa zot priorite ditu.

Lor kestyon Chagos zot dakor parey kuma guvernman MSM ki Diego Garcia bizin kontiyn res enn baz militer USA. Zot osi, zot ule kontiyn permet Lamerik servi enn but teritwar Moris pu so bann vize militarist, malgre rezolizyon Nasyon Zini kont okipasyon ilegal Chagos par UK ek USA.

Zot pena mem enn program bankal kuma enn ti-lalist mezir. Ziska ler lider PTr, Navin Ramgoolam kontant li pu fer enn seri lanons varyab dan so bann sorti, kuma enn lalist promes elektoral farfeli, san ki finn etidye implikasyon sa bann mezir la, ni adopte zot dan so parti. Li dir li pu sanse “bes pri lesans par preske 25%” (san mem kone ki pri la pu ete kan, e si, li vinn opuvwar). Li pu amenn gran-dimunn trwazyem az Lareynion. Lerla kan tu dimunn kas enn gran riye, li espes retir sa. Li dir li pu retir tu restriksyon lor liberte dexpresyon lor Facebook, san mansyonn ni sayber-buliyang, ni mem terorism dextrem drwat, ni rezo pedofili onnlayn, ni responsabilite, antan ki peblisher, ki Meta, etc ti devet ena. Sa bann lanons la zis baze

lor seki pas dan latet Ramgoolam, kan li zoz mekontantman imedya, mem li efemer, e li sertenman pa konstitye enn program ki pu opoz guvernman Jugnauth.

Amezir ki esians elektoral koste, nu pe travers enn peryod traktasyon, kot parti dan Parlman, kuma PTr, MMM, PMSD, RM ek parti andeor Parlman kuma Rezistans, Reform Party, Linion Pep Morisien, *One Moris*, zot tu pe azir byin dezespere. Zot pe plito bat-fol. Zot pe rod ki formil ki pu fer zot sirviv prosenn eleksyon zeneral dan enn lalyans ki zot kwar ena kapasite ranport laviktwar kont Jugnauth ek so bann alye. Sa, li zot priorite.

Parti LALIT nu demark nu depi sa kalite lopoziyon.

Nu travay lor baz enn program, ki tultan pe explisite dan nu Revi Bimansyel, lor nu sayt ek lor nu paz FB, dan nu bann trak ek lezot piblikasyon, e ki viz pu ranforsi klas travayer pu asire ki dimunn ena bann nesosite de baz kuma travay, manze ek lakaz, e ki viz pu klas travayer vinn opuvwar, antan ki klas, e lerla etabli sosyalism, kot pa pu ena enn reyn par enn ti poyne kapitalist dan enn klas posedan. Sa program LALIT pa enn program elektoral, li enn program pu sanz natir sosyete li-mem. Li nesosit kontiyn devlop li e kontiyn elabor li, par rapor a nuvo sityasyon, e finalman fini ar sa explwatasyon par enn ti-klas ki finn expropriye lamas dimunn depi later, e depi tu kapital ki so klas finn kree e lor lekel nu tu depann pu sirviv.

Program LALIT viz alor pu enn sanzman sosyete, pu enn sosyete sosyalist, e avan sa, kot fardo kriz sosyal ek kriz ekonomik klas kapitalist pu nepli zis shifte lor ledò klas travayer ek dimunn mizer asak fwa. Ala seki separ nu depi bann lezot lafors politik dan lopoziyon.

(Lartik baze lor papye e deba ki finn swiv dan Seminar LALIT, 4-5 Fevriye. Papye ti prezante par Rada Kistnasamy ek SR, avek enn ti epdeyt)

Problem lor Navin Ramgoolam

Plizyer manb lexeitif PT finn uvertman kritik Navin Ramgoolam, dimann li stepdown. Zot kritik sirtu manyer Navin Ramgoolam pe evins ansyin manb, e osi pran desizyon par li tusel san konsilte lexeitif. Parmi manb ki finn esprim zot kont Ramgoolam ena Yatin Varma, Satish Faugoo, Cader Said Hossen, Devanand Rittoo.

Navin Ramgoolam finn dan enn rasanbleman dan Solitid, Zanvye 2023, tret manb ki pe konteste so lidship de “Zida”, pe dir ki MSM deryer tusala e rezon kifer zot pe konteste se aköz zot pa pe gayn tiket.

Me selman Ramgoolam pa zis pe konsteste dan so parti. Li tuzur ena problem kofor ek ka kofor, ki tulde pez lor li. Li ankor ena problem ki li pa aksepté defet elektoral 2019 ki li atribiye a trikaz eleksyon. Tusala reprezant febles adisyonel pu li.

Me, Ramgoolam pa mank ponpaz, malgre kontestasyon dan so prop parti.

Dan mem moman sa konstestasyon lidship Navin Ramgoolam ena, enn kote Paul Bérenger, pu premye fwa, pe konsede ki PT pu anfet “lokomotiv” lalyans PT-MMM-PMSD avek Navin Ramgoolam alatet. Lot kote, ena Ashok Subron ki pe fer apel pu tu parti lopozisyon ralye deryer Ramgoolam. Li zistifye sa par met anavan RA so proze politik, pu ki enn larz fron tradisyonel gayn

trwa-kar mazorite dan Parlman pu lerla kapav sanz Konstitisyon sirtu lor kestyon drwa poz kandida san deklar kominote.

Problem kofor

Pu rapel, Ramgoolam ankor pe sarye so “kofor” ek so “ka kofor” la depi apre eleksyon 2014. Politikman, li lur.

Apre ki Ramgoolam finn perdi eleksyon, nuvo Premye Minis Aneerood Jugnauth an 2015 ti desid pu uver lanket lor vol dan kanpman Ros Nwar ki ti inplik Navin Ramgoolam kan li ti Premye Minis. Lapolis finn aret Ramgoolam e met sarz konplo kont li e kan finn fer lafuy andan so lakaz, finn dekuver enn kofor avek Rs220 milyon ladan an biye. Ramgoolam ti arete e purswiv su 23 sarz komkwa li finn aksepté peyman an likid plis ki lalwa permet. An Novam 2019, lakur intermedyer ti rey tu sa bann sarz la, me DPP finn konsteste zizman. Swit-a sa kontestasyon la, Lakur Siprem an Ut 2022 finn rann enn zizman pu dir re-uver prose kont Navin Ramgoolam. Asterla Navin Ramgoolam pe konteste zizman Lakur Siprem onivo Konsey Prive. Li fini gayn enn spesyal-liv pu loz so ka, e li bizin loz li avan 4 Avril, setadir mwa prosenn. Dan so diskur dan rasanbleman Solitid, Ramgoolam ankor zistifye ki li ena drwa gard enn kofor kot li avek Rs220 milyon, li dir sinon ‘Kot pu garde? Anba matla?’. Li dir

ki ena donasyon pu PT e so prop larzan melanze ladan. Kestyon ki poze, se eski pena enn sistem kot ena enn trezorye parti ki pu ena sa responsabilite gard kont parti?

Ramgoolam e kanpayn kont ‘eleksyon trike’

Lor so kanpayn isterik lor ‘eleksyon trike’ Navin Ramgoolam fini persiste mem, sem dut lor derulman eleksyon. Li dir ki eleksyon ti trike an 2019, samem li pa finn eli dan sirkonskripsyon No.10. Li dir ki Soopramanien Kistnen, avan so lamor, ti finn vinn dir li kimanyer li, Kistnen, finn sarye travayer depi Bangladesh ki pa anrezistre lor Rezis pu fer zot vot pu Guvernman MSM. Me, sa li enn koze li finn tande depi enn dimunn ki fini desede. E Ramgoolam pa explike kuma sa kapav arive, si zur eleksyon ofisye Biro Elektoral pe chek kart idantite, e ena azan tu parti politik dan 200 met, dan lakur lekol, dan sak klas kot pe vote, ena mem azan pu gardyin bwat aswar, e zur kas bwat. Li pa explike ki azan PT ti pe fer sa ler la. E nonpli lapres. Zot komplezan, zot pa poz li sa bann kestyon la. Diskur Ramgoolam kont travayer Bangladesh byin danzere, li pe kree enn listeri anti-travayer Bangladesh ki kapav kree derapaz dan enn kanpayn elektoral. Li ankor pe fer sa kalite derapaz zenofob la. E sartin dan lapres pe azut lor la.

Extre desin Escher

Fenomenn Buku Parti Extra-Parlmanter

Ena enn fenomenn ki difisil pu enn parti kuma LALIT avek nu listwar, nu publikasyon regilye, enn program, enn striktir, pu fer fas: tu sa par duzenn parti politik lor terin “extra-parlmanter” ki inn surse kuma sanpiyon dan dernye 5-10 an, e sirtu otur e apre dernye Eleksyon Zeneral 2019.

Sa bann parti la suvan frol farfelitid e suvan kareman ridikil. So ka extrem lontan ti “Karo kann”, lepok avan, tutswit apre ti gayn “Parti Malin”. Asterla, ena enn seri.

Tu sa nuvo parti la zot pena program. Zot pa kone ki ete enn program. Zot pena enn analiz deklas. Zot suvan pa kone ki zot reprezante. Me, zot exzis. Sa proliferasyon parti la, li sirman enn refleksyon sa dezespwar dan tit-burzwazi pandan sa imans kriz ekonomik ki nu tu pe traverse, ki finn agrave par Kovid e asterla par lager dan Ikrenn. Sa bann parti la bar enn lespas politik dan sa vakim ki parti tradisyonel finn kree kan zot finn abandonn politik baze lor enn program, abandonn zot politik baze lor klas sosyal, abandonn tu program politik baze lor enn vizyon enn sosyete fitir. Ena parti politik extra-parlmanter ladan ki pa konn gran soz lor realite politik. Me, zot exzis.

Par li-mem sa fenomenn la li pa ti pu enn difikilte pu enn parti kuma LALIT. Kan klas travayer pa mobilize, e so lalit pa dan enn eptern, lerla li poz difikilte. Travayer—kipamobilize kuma enn klas — depann lor lapres burzwa. E seki rann sa bann parti politik “problematik” se ena anmemtan degradasyon dan konpreansyon zurnalist meynstriym lor kestyon “politik”, e zot suvan donn ase buku ponpaz sa bann grup la aköz, zot osi, an dezespwar kuma lezot seksyon ti-burzwazi. Li enn lepok kot rezo sosyal, li osi, li kree “laparans” enn sertin lafors ki sa bann regroupman pena an realite, e sa asontur infliyans sa poyne

zurnalist ki fye plis lor zot lekran ki lor terin reyel. (1)

Me, kimanyer analiz sa bann parti extra-parlmanter ki finn surse tu dernyeman? Pu ed nu enn tigit, nu kapav kas sa bann parti extra-parlmanter an plizir kategori uswa lo:

Bann ki paret ase gran, lerla fonn pu de-bon!

Ena ki paret for, ki ena buku akt-ivis avek 4x4, ki met 3-3 kandida dan tu sirkonskripsyon eleksyon zeneral, lerla fonn. Enn lexanp sa kategori parti-la, se *Parti Kreol Morisien* an 2019. Apre ki finn truv enn biltin vot kot enn so lider, e apre enn gran lager intern inn eklate, li finn fonn. Ondire li zame pa ti existe. Mem zafer, dan eleksyon 2014, pu parti Roshni Muneeram, ki ti pu met 60 kandida, lerla finn met zis 4, e lerla fonn net. Sa kalite parti depann esansyelman lor rezo sosyal e parfwa medya. Sa bann parti la telman elektoralist, ki zot efemer: kan eleksyon fini, zot evapore.

Bann ki zot slogan kwinsid ar azanda lapres

Ena parti politik emerzan ki gayn ponpaz medya dimoman zot slogan dizur kwinsid ar azanda ki medya ena dan enn moman done.

Par exanp, pandan kanpayn elektoral, e tutswit apre Eleksyon Zeneral 2019, parti extra-parlmanter desannlorsimeoturslogan “eleksyon trike”, “eleksyon marday”, zot gayn buku kuvertir. Anmemtan staf Lagazet *L’Express* prodir enn videoklip degelas lor mem size. E sa bann parti pa gayn kritik ki zot ti merit gayne pu sa kanpayn malsin la, aköz lagazet pli prestizye ena mem azanda politik. Dan sa kategori la ti ena 100% Citoyen, Forum Citoyens Libres (Georges Ah Yan), Reform Party (Bhadain). Zot finn gayn enn sertin lafors dan sa kanpayn malsin “eleksyon trike” la aköz Parti Travayis Ramgoolam ti ena mem laliyn. Tu eleksyon ki li

perdi, li pa so lafot, e suvan dapre li, li aköz “eleksyon marday”. Sa bann ti-parti extra-parlmanter ansam avek Ramgoolam finn lev enn espes listeri demas, e sa finn byin vit ris Xavier Duval ladan, e plitar mem ris Paul Bérenger. Tu finn kalme, kan zot finn met enn trale ka - 14 antu - dan Lakur. E enn-par-enn bann ka finn expoze kuma vid, mem mansonger, e finn swa rezete swa retire. Ena zurnalis *L’Express* ki finn expoz sa bann ka la pu zot laspe frivol: Iqbal Khan. Res zis ka kont Jugnauth ek so bann kolistye dan Privy Council, e ka Cader Sayed Hossen ki pankor termine.

Medya osi donn ase buku kuvertir a Rama Valayden, Bruneau Laurette, Barbier ek Sunnassy kan zot met dibut zot *Linion Pep Morisien*. Li vreman ti paret ase gran. Me, sa nuvo parti la, mem li konpoze de 4 diferan regroupman politik ki sakenn ena enn baz, pa ti vinn ansam lor baz enn program kler e solid. Alor li finn al pet ande, kan Bruneau Laurette deside pu demisyone pandan enn renyon LPM an piblik La Tour Koenig, osito ki Parti la met dibut.

Bruneau Laurette, enn kreatir kree, dan enn sans, par medya kuma enn “lom providansyel” plito dan “le social”, ti lerla bizin rabat lor so *Linion Sitwayen*, enn parti politik, e ti deswit kumans koste ar Ramgoolam ek so Travayis. Lapres pa finn dakor ek sa taktik la, e zot finn kumans larg Laurette. E dan sa moman la, li finn arete par lapolis kan ti ena enn imans kantite ladrog dan box so loto. Li lor kosyon asterla, e lefet li finn large, finn deklans enn gran lager ant institisyon. Depi so arestasyon, Laurette so demars politik ti finn plizumwin paralize. Enn ti-laful sinpatizan al lakur kan so ka pase. Kanta so alye Ramgoolam, al anons enn lalyans pu minsipal ar MMM ek PMSD pa mem 24-er apre arestasyon Laurette. Me, deswit apre li sorti dan kaso,

Laurette al zwenn Sherry Singh parti One Moris! Lamwatye so seportez inn araze net.

Ena enn parti inpe misterye apel *Front Liberation National* (Ismael Nazir) ki paret existe zis atraver enn drol website *Maurice Info* (ki ena buku reklam), e kominike depres regilye ki lapres meynstriym kuma *Le Mauricien* publiye regilyerman. Li pran pozisyon lor tu kalite size dizur. Sa li prozet enn limaz ki FLN li enn parti politik ki existe kan li pena enn veritab lexisans antan ki parti.

Bann Parti ki Lokalize

Ena parti ki karakterize par lefet ki zot “lokalize”. Nu gayn *En Avant Maurice* (Patrick Belcourt) ki existe dan Beau Bassin ek Rose-Hill, e pa okenn lot plas ayer. Ena *Idéal Democrate* (Geraldine Hennequin) ki existe dan Curepipe, pa ayer. Ena *Forum Citoyen Libre* (George Ah Yan) ki existe dan Mahebourg, mem si Ah Yan ramas enn seri kandida elektoral inpe partu zis avan eleksyon.

Bann ki finn perdi plas dan gran lalyans

Ena parti ki existe aköz zot finn perdi plas dan enn gran Lalyans dan Parlman. Dan sa kategori ena *Reform Party* (Bhadain) ki finn izole apre ki li vinn vote kont lidèship Ramgoolam. Ena osi *Rassemblement Mauricien* (Bodha), ki enn stepne pu Paul Béranger si so lalyans ar Travayis pa konkretize pu eleksyon zeneral.

Bann finanse par dyaspora

Plizir parti parmi sa bann extra-parlmanter la klerman e uvertman finanse depi lexteryer par, zot dir, “dyaspora”. Sa lamod la ti kumanse, e ti diskredite anplas-anplas, kan Guy Ollivry ti finanse par Teeren Appasamy pu eleksyon parsyel dan 1995, e ki ti responsab ogmant rol “larzan” inn zwe dan koripsyon prosesis elektoral. Me, ki li Bhadain, ki li Bruneau Laurette, ki li Percy Yip Tong, zot fyer ki zot finanse depi deor. Sa

lyen ar dyaspora ena 2 kalite danze distink: 1. Li riske enn kuvertir pu finansman pli okilt par larzan inperyalis, ubyin larzan sal, kuma dan ka Guy Ollivry. 2. Dyaspora, mem si li kontribiye larzan san azir pu inperyalis u san larzan sal, li dan pozisyon kot li servi so larzan, me li pa viv *konsekans* aksyon politik ki akonpli ar so larzan. Sa rann li byin delika pu sa bann parti politik la aksepte finansman depi deor.

Bann extra-parlmanter ki ti existe avan me finn swa disparet ubyin diskredite

Ena parti extra-parlmanter ki finn existe avan, me finn disparet depi publik apre demye eleksyon. *Les Verts* finn byin inaktif apre eleksyon 2019. Bizlall so parti finn absan depi lasenn politik. E *Rezistans ek Alternatif* finn al dekredebilize par azir kuma azan pu Ramgoolam, ki li pe kontiyn fer. Li pe fer apel pu lezot parti lopozisyon rant dan enn lalyans elektoral ar Parti Travayis Ramgoolam. Li dir li zis pu enn “tranzisyon” 2-an, ki Ramgoolam pa aksepte. Me, laverite se ki Subron ek so Rezistans fini maye par zot prop propozisyon. Dayer, Rezistans pa finn explike kifer so parti, ki ti kritik slogan BLD e ti adopte slogan BZTD, asterla pe mars ar Ramgoolam (enn parmi “Zot Tu”), e dir tu dimunn bizin mars ar Parti Travayis kont MSM!

Parfwa ena linite efemer

Buku sa bann parti la, dan tu sa diferan “lo” la, zot finn ena enn sanblan linite apre eleksyon zeneral 2019 otur 2 zafer: dabor, otur eleksyon sipozeman “trike”, answit otur gran manifestasyon Bruneau Laurette otur slogan “BLD” an Ut 2020. Mem alepok, ti deza kumans ena aparisyon sa diferans fondamantal ant slogan BLD ek slogan BZTD. Me, dan 2-an ki finn swiv, sa linite la finn efrite, e finalman disparet. BLD nepli ase pu inifye zot. Pu sinboliz sa, ti ena sa senn aflizan

kot Georges Ah Yan ek Percy Yip Tong inn gayn enn lager fizik lor Lestrade, otur ras mikro, pandan miting Bruneau Laurette, kan Ramgoolam ti arive. Eski bizin akey li dan rasanbleman, ubyin non? Lager leve. Li tipik frazilite sa kalite linite la.

Preokipasyon tu sa parti la

Preokipasyon sa bann parti la karakterize par tem plito popilist, enn kote, e obsesyon tit-burzwazi, lot kote:

- Ogmantasyon pri, sirtu pri lesans (ki afekte tit-burzwazi sirtu).

- “Eleksyon trike” (ala Trump). Zot verbyaz inklir term “demokrasi” buku-buku, me san ki zot ena okenn analiz lor kot demokrasi dan Moris sorti, ki finn e pe menas li, e kimanyer kapav aprofondi li.

- Zot ralye dimunn antan ki “sitwayin” – setadir linite ant patron ek klas oprime, pel-mel.

- Kont koripsyon – san propozisyon lor kimanyer diminye diferan kalite koripsyon – san etidye klas sosyal (inegalite ki alabaz koripsyon) e san etidye “burzwazi deta” kuma enn fenomenn alabaz buku koripsyon.

- Kont ladrog – san get problem dan enn fason striktirel, e san program kler kimanyer mat ar mafya. Kimanyer tret lavant gandy dan enn lepok kot pe introdri kanabis medikal, e finn dekriminaliz itilizater? Zot pa get sa.

- “Drwa” dyaspora. Sa, zot tu revandik zafer kuma drwa devot dyaspora, san realize ki zot pe revandik enn sanzman reaksyoner – drwat devot lor lyin-disan plito ki lor rezidans (ki ti pu permet travayer Bangladesh ki viv isi, travay isi e pey tax isi gayn drwa-devot)

- *Rezistans ek Alternatif*, li enn parti elektoralist ki finn al kwins li-mem; li tuzur preokipe ar drwa poz kandida san met kominote lor nomineyshenn peper, me li finn perdi dan Lakur. Alor li enn parti elektoralist ki pa pe kapav poz kandida – valer dizur – aköz

li refiz met kiksoz dan kazye “kominote” lor form. Kumsa ki kan li truv li koson-dan-dam, Subron finn bizin al ralye dimunn deryer Ramgoolam.

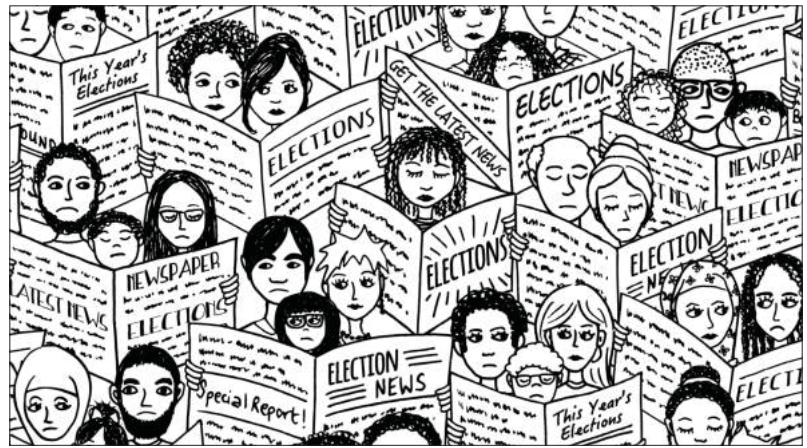
- Kote *Linion Pep Morisien*, lor so websayt, apar Kistnen Papers ki so preokipasyon, ena enn lalist propozisyon amandman lalwa. Alor, sirtu ki li ena enn konpozan ki dirizan enn regroupman avoka (Avengers), LPM li enn parti byin “legalist” ki enn gran limitasyon pu enn parti politik. Anmemtan, aköz li ena avoka ki konpran lyn ant lalwa ek lapolis, li ena aksyon kont britalite polisyer. Sa li bon. E, li ena propozisyon pu amand sertin lalwa, si li opuvwar. Lontan ti apel sa kalite parti ki donn detay lor lalwa ki pu amande “enn Parke paralel”.

Konklizyon

Ena plizir zafer inportan ki tu sa parti extra-parlmanter partaze avek bann parti parlmanter, ki rann zot ase initil dan lalit pu amenn progre.

1. Zot platform “sitwayin” amenn zot direk dan laliyn opoze a “politik deklas”, nu politik. Zot nasyonanism, morisyanism, patriotism, zot pavyon Moris partu kote, li ena sa defo ki li inklir klas kapitalist dan so parti, enn kote, e li ena tandans zenofob, lot kote. Par exanp, sa bann ti-parti la finn responsab buku sa diskur rasist anti-Bangladeshi, sirtu otur demye eleksyon zeneral.

2. Zot pa get demokrasi dan kad “lekonomi” kuma zot ti devet. Alor, zame zot pa pu mem truve ki se klas kapitalist ki obstak a demokratizasyon. Zot pa get “kestyon later” (*the land question*) ni kestyon “propriete prive lor mwayin viv tu dimunn” (lizinn, later, labank, lotel, etc) kuma kestyon ki konsern demokrasi. Zot pa vreman get lekonomi ditu anterm klas sosyal. Alor zot fini par pa get lekonomi ditu. Zot koz Morisyanis, sitwayennte, ale-mem, pa futi pran pozisyon kont *inegalite deklas* parski sa pu met an-peril “linite” sitwayin u Morisyin.

3. Zot pa paret ena okenn striktir, ni brans, ni komisyon, ni enn piblikasyon regilye. Ena pena mem enn Komite Santral eli. 100% *Citoyen* inn omwin sey fer enn zafer (ki ti turn inpe an fars) kan li ti fer enn eleksyon “primer” stil-Amerikin ki pa finn tro marse, pu zot swazir kandida. Lerla, apre eleksyon zeneral, zot ti al fer enn eleksyon sinbolik e vreman “trike” onn-layn! Tu sa bann parti la, zot pena enn program ki devlope atraver enn piblikasyon regilye, enn program ki evidan atraver zot aksyon. Zis LPM li klerman kont britalite polisyer. *Rezistans* klerman kont *Best Loser System*, me so stratezi pu opoz selman lefet ki bizin met kominote lor *Nomineyshenn Peyper*, sa finn al met li dan tru dan lesans ki li posib aster pu ki BLS rebran lesuf: Seki finn al arive se *Rezistans* finn kritik lefet ki leta pe servi ansyin resansman kominal (ki erezman pa finn fer depi 1972) pu sif pu nominasyon *Best Loser*, e sa finn al anzandre enn seri demand politik anfaver enn nuvo resansman kominal – enn lefe kontrir!

Nu espere sa analiz la ed lekter konpran tu sa parti la inpe pli byin.

[Lartik baze lor papye Ram Seegobin ek Rajni Lallah dan Seminar LALIT ti fer kumansman mwa Fevriye, e lor deba apre papye la, avek enn-de ep-deyt.]

NOT

(1) *Vreman ena buku zurnalis ki pa tro konpran politik. Ena eksepsyon zurnalist ek komantater ki mem si nu*

suvan pa dakor avek zot pozisyon, zot omwin ena enn kiltir politik. Apart zot, ena enn “kor zurnalistik” ki pa paret mem konpran konsep politik debaz kuma “degos”, “sosyalis”, “popilis”, “fasizant”, “ladrwat”. Zot konpran ankor mwins lor konsep pli rar me itil, e parfwa neseremem, konsep kuma “Bonapartis”, “uvriyeris”, “Fabian”. E, zot totalman iletre kan li kestyon “politik deklas”. An zeneral, avek sa bann eksepsyon la, ena enn “kor zurnalis” ki pa mem konn tradisyon politik Moris. Par exanp, zot pa kone ki PMSD sorti dan Parti Maurisien, ki sorti dan “Ralliement Maurisien”, ki ti enn regroupman kominal, e ki finn, dan sa premye tan la, uvertman sutenir par proprieter tablisman. Kan PMSD ti fer miting, loto radyo ti pase dan Curepipe, kriye, “Lachez vos servants! Grand meeting du Parti Maurisien.” Zot pa kone ki Parti Travayis ti sorti sirtu dan enn muvman klas travayer irbin plis artizan mulin avan enn OPA par enn lalyans grup Advance-ek grup L’Express. E an zeneral, kor zurnalis aktyel pena enn kiltir politik “internasyonalist”, mem “internasyonal” dan sans ki zot pa truv neser devlop zot prop analiz lor kestyon zeo-politik. Ena paret travay pu leta Israel – pibliye 2 intervyu par Leta, e reportaz lor bon-ev dan Israel – e sa, dan enn moman kot lextrem drwat opuvwar, e kot lepep Palestinyin pe aneantir par Leta Israel. E, dan sa nuvo “kor zurnalistik”, ena buku ki krwar zot deza “konn-tu”, e sa li enn problem aköz li anpes zot aprann seki zot pa kone. Kimanyer aprann kiksoz nuvo si u deza konn tu? Dan sa nuvo “kor zurnalis” ki existe zordi ena plizir ki ponp sa bann parti extra-parlmanter la.

Bruneau Laurette: Dan Kontex Politik

Dimoman Bruneau Laurette, ki akter prinsipal dan lopoziyon popilis e ki osi gran ero pu tit-burzwazi, finn vinn lider-konzwin nuvo parti politik ki finn met dibut par ansyen “sef-kwizinnye” dan “lakwizinn Jugnauth”, Sherry Singh, li finn sibir latak depi seki ti reste dan so prop labaz politik. Bann seki tuzur ti pe sutenir li dir, “Bruneau kone ki li pe fer!” Save-dir zot pa kone ki li pe fer. Eski se sa kalite badinaz ki pas pu “fer lapolitik” zordi?

Laurette finn fer lekip avek Sherry Singh dimoman li finn gayn kosyon lafin mwa Fevriye, apre ki li ti’inn ferme depi Novam kan lapolis finn truv 44 kilo hashish dan boks so loto ki ti park dan so garaz uver divan so laport. Li finn large lor kosyon lor baz bann kondisyon byin byin strik, inimazinab. Laurette dir li enn viktim, rezim finn instal li. Li dir se parski li enn lennmi politik Premye Minis Jugnauth e parski li finn denons latet lekip ‘Spesyal Striking Team’ (nuvo skwad ladrog ki Jugnauth finn met dibut pu sirman kumans disud ADSU kuma Komisyon Lanket lor Trafik Ladrog ti rekomande). Li enn fe ki diferan skwad ladrog dan Moris – ek partu dan lemond usi – ena labitid instal dimunn avek ladrog, Nu finn mem deza tann polisye ki finn travay pu aret trafik ladrog-mem, vinn furni argiman piblik kumkwa pu zot arive kwins enn veritab trafik ladrog, zot bizin instal li avek ladrog, parski ena presyon depi piblik pu aret bann gro latet dan trafik ladrog, pa bann tipti distribiter. Buku dimunn ki arete dan posesyon gran kantite ladrog, kuma finn ariv Bruneau Laurette, lerla, malerezman, zot pa kapav depann lor ‘lalwa’ pu zot defans, me zot depann sannkut la, lor zot prop kredibilite. E sa li alankont doktrinn legal inportan “inonsan ziska pruve kupab”. Kan truv kikenn avek enn gran kantite

ladrog su so sarz, li ondire ranvers kisannla bizin amenn prev (lapolis ubyin akize la?) (1)

Me tusala li zis enn introdiksyon.

Anu get asterla politik Laurette, e so kredibilite politik, pu kapav ziz li lor la. Li enn dimunn tro santral dan lapres ek lor radyo pu nu innyor li politikman. E si Zelensky finn kapav sorti depi rol enn komedyen ki zwe piano avek so “parti” a enn pozisyon puvwar kot li paret pe donn lord a NATO, li pa difisil pu ex-azan MSM ki proprieter enn konpayni sekirite prive kapav monte pu vinn Premye Minis dan enn peyi kot tu parti politik meynstrem dan dezarwa e kan klas travayer pankor mobilize derye so prop parti.

Kan Laurette finn fer so lalyans sirpriz avek Sherry Singh dan “One Moris”, sa finn fer lamwatye so siporter abandonn li. Enn lot lamwatye siporter finn abandon li avan, inzisteman, aköz sarz ladrog ki ti mete lor li. Avan sa, lamwatye ti fini kite (aköz BZTD oliye BLD) kan li finn larg so mask “apolitik” e alye li avek lider Travayis, MMM ek PMSD. Me sa pa vedir li pa pu kapav, dan sertin sirkonstans inantandi, fer enn retur.

An efe, ti bizin examin kredibilite Bruneau Laurette depi byen avan, pa atann lapolis aret li. Malerezman, lapres finn akord li enn “pardon distribye par lapres”, enn pardon total depi ki zot finn ponp li an 2020. Buku dan tit-burzwazi finn ralye deryer li avegleman. Me, presizeman parski nu dan enn lepok kan li inportan pu anfet met Guvernman MSM deor, li inportan ki nu kone exakteman kisannla chalennjer ete? Bruneau Laurette ki li reprezante? Anterm de klas? An term programatik? Li pa zis enn kestyon si Laurette kapav donn kudme pu gayn eleksyon ubyen non, me si li ek so bann alye reprezant kit pli bon alternativ ki MSM.

Surs Finansman

Depi ki li finn dir li pu “sanz sistem” e netway partu, Laurette so surs finansman vinn relevennt.

Pandan, e otur, ka lakur lor kosyon, Laurette finn vinn delavan avek explikasyon provizwar lor fason li gayn so lavi, e sa finn fini kabos so repitasyon enn bon ku. Mem avan so nuvo lalyans avek Sherry Singh. Li finn deza dir avan dan diferan intervyu ki enn sel “kontra” – kuma antrener polisye ubyin kuma sekirite maritim – pu so konpayni sekirite fer li tus ase larzan pu viv pu enn-debanane. Laplipar dimunn finn sirman krwar li. Me, dan Lakur li finn apel enn dimunn kuma temwin, nu asyum meyer temwin ki li kapav gayne, ki apel Eshan Patel. Sa M. Patel la li ti enn anbasader Jugnauth dan Malezi. Li finn deklare (sipozeman pu explik kot Laurette gayn so kas “*unexplained wealth*”) ki li finn donn Laurette Rs 30,000 sak mwa pandan de banane parski zot partaz mem lide lor “lekoloji”. Li pa konvinkan. Apre so temwayaz, kan li pe koz ar zurnalist, Patel finn esplik zot ki li ti ena buku larzan pu done dan sa fason la parski, ant-ot, li finn anseyne dan Le Bocage, enn kolez prive, e sa finn sanse fer li gayn enn gro som larzan. E li dir ki li finn usi gayn larzan depi lesen prive ki li ti done. Sa klerman enn explikasyon feb net. Seki klose plis se ki temwin Bruneau Laurette finn travay Le Bocage otur 20 desela, pa pu lontan nonpli, e a sa lepok la, pa ti pe gayn enn gro lapey konpare ar sa Rs 30,000 mansyel ki li dir li finn donn Laurette. Profeser Le Bocage dayer pran langazman formel, avek rezon, pu napa donn okenn lesen prive. Sa kalite temwin kabos Laurette so kredibilite ankor morso.

Anmemtan, dan so komanter enpe stil rabase dan so sesyon avek lapres, kot Nawaaz Noorbux zwenn li zur mem ki li finn sorti

lor kosyon, Laurette explike ki an-fet li sanse fer enn reveni atraver, ant-ot, gembling lor futborl Angle. De fwa, li dir, li finn gayn plis ki Rs 100,000. Me normalman, si kikenn dir ki li fer zugader kuma lasurs reveni, sa li pa serye. Lor letan, tu zugader perdi larzan. Se enn fe statistik. Avan sa, piblik pa ti kone li enn zugader. Laurette azute, pu fer bann zafer ankor pli pir, ki li finn gayne enn trwazyem fwa, me ki Lekip SST finn kokin so resi kan zot finn vinn aret li. *Mondye!* Me, petet pli pir seki dimunn ki fer blansiman larzan inevitableman servi gembling kuma zot bukliye kont alegasyon “larises ki pa kone kot sorti”. Alors, enn dimunn ki konn koltar kuma Laurette kone, li ti devet evit sa kalite koze la. Tusala fer Laurette, malerezman, paret politikman ankor mwins kapav fer konfyans ki avan. Li finn usi dir ki de lezot dimunn – ziska ler pankor donn zot non – finans li. Sakenn finn sanse remet Rs 20,000 par mwa ar Laurette. Si Laurette pa nom zot, sirman zot pa osi bon temwin mem ki Eshan Patel!

Laurette finn usi dir li gayn larzan depi “diaspora”. Apre ki Guy Ollivry an 1994-95 ti abes kanpayn elektoral a enn nivo koripsyon san presedan dan eleksyon parsyel dan Rozil, samem lider ti vinn dir ki li finn “finanse par diaspora”. Sa finn gat repitasyon pu de-bon tu sa koze “Mo finans par diaspora”. Ollivry finn servi larzan “diaspora” pu aste manze-bwar pu so baz partu dan sa sirkonskripsyon la, dan enn fason telman koronpi ki zame pa ti’nn truve avan. Sa finn vinn enn pratik apre, e aster li pli terib. Lerla nu dekuver ki “diaspora” ki li ti pe koze ti enn nome Teeren Appasamy, biznesmenn ki ti vinn notwar dan skandal deturnman fon dan Fon Nasyonal Pansyon ek MCB an 2003.

Lapres ti deza raporte depi avan ki lakaz Laurette finn sezi e vande alabar. Laurette dir li finn met lakaz so fami ki li finn erite angaz pu enn lonn, e kan li finn perdi

Extre desin Escher

lakaz la, li ti dir ki se pa grav, sa. Sa ti deza enn deklarasyon inpe bizar. Pena buku dimunn ki panse ki kan perdi zot lakaz ki sa pa importan. Sa kalite deklarasyon la ti bizin fer nu reflesi plis lor li.

Laurette finn usi avwe ki Franklin, enn dimunn ki finn arete su sarz blansiman larzan e finn expose kuma sef enn imans lakaz zarenye trafik illegal hashish, finn remet li bann donasyon pu so bann proze popilis. Par egzanp, Franklin finn donn li enn duzenn ber ti-baba, parmi lezot zafer, ki Laurette finn lerla done pu sanse gayn sutyin politik parmi dimunn mizer. Sa usi ti bizin fini alarm nu, depi avan.

Avan sa, kan Bruneau Laurette ti enn asosye pros ar enn lot popilis, Ivan Bibi, zot finn gayn enn gran lager lor surs finansman Laurette. Ivan Bibi, ki finn dir li kone sirsir, ki Laurette finans par enn gro konglomera, ki li finn nome. Laurette finn purswiv Bibi pu difamasyon pu 50 milyon Rup. E apre, zot finn revinn kamarad, e Laurette finn retir ka-la Lakur san donn okenn de explikasyoi (a nu konesans). Alor nu pa kone ki finn ariv akizasyon ki Ivan Bibi ti fer – eski li ti vre u fos. Mem sa pa finn afekte so repitasyon!

Politik

Me malgre sa, aster Laurette, enn ex-azan politik Jugnauth, enn lider parti politik *One Moris*, ansam avek Sherry Singh ki ti Jugnauth so ex-lame-drwat politik ek so ex-boss Mauritius Telecom. Tusala, me so

bann swiver pa ti averti lor li?

Avan sa, Laurette ti fondater ek ko-lider an 2022 *Linion Pep Morisien* (LPM), parti politik Rama Valayden, Dev Sunnasy, Jean-Claude Barbier, Ivor Tan Yan. Me li finn byen vit kit parti la apre so kreasyon, pu bann rezon ki finn res obskir. Li finn kite dan enn fason ki par expre blesan pu so koleg dan LPM: li finn fer enn ‘walk out’ dan enn reynion piblik dan La Tour Koenig. Pa finn ena okenn dezakor programatik. Laurette so repitasyon, malgre sa, finn kontinye briye dan lapres e parmi tit-burzwazi. La osi, so swiver pa truve?

Alors, Laurette ti kumanse kuma lider popilis apolitik sa “tit-burzwazi bez fu” – ant de lokdawn e apre nofraz ek polisyon dilwil lur Wakashio – e depi lerla, li finn trenn-trene (politikman parlan) partu. Me li finn asak-fwa retum ver Ramgoolam ek Boolell, ver Parti Travayis. Petet se laba mem ki li ek Sherry Singh pu al fini. Ki kone?

E, *who cares?* Ki Laurette reprezante detutfason?

Bruneau Laurette, finn tultan anonse, apar kan li sey aliyn li briyevman ar PMSD ubyin MMM, ki li finn sorti pu manz zot baz elektoral. Alors Béranger ek Duval pa kapav siport li. Li enn zom ki pe travay obzektivman pu kas-an-2 sa elektora PMSD ek MMM, pu ki li rekipier lamwatye. Sa asontur li zwe direkteman dan lintere Premye Minis Jugnauth. Jugnauth so MSM finn gayn eleksyon 2019 aköz sa mem

kalite split a-3 la. Anfet, si get li kumsa, Laurette enn alye obzektiv Jugnauth. Me, nu bizin gard antet de tandans – mem si zot ris dan 2 direksyon – anmemtan. Larealite li pa tultan sinp. Ena viktwar elektoral ek defet elektoral. E finn ena dan dernye 30an, partu dan Lemond, laviktwar (e byen suvan gran defet tutswit apre) apre gran, gran rasanbleman – byin suvan avek konivans Leta Zini – kot dimunn desann dan lari, dibut dan Sant Laval, reysi fu deor enn guvernan represif ki opuvwar. Laurette li reprezant anmemtan sa kalite menas pu Jugnauth, anmemtan li enn aliye obzektiv.

Alors, Bruneau Laurette li lennmi patante Jugnauth parski li ankor posibleman kapav fer dimunn desann lor koltar. Jugnauth finn avoy promne “separation of powers”, plis enn seri lezot tabu legal (kontemp Lakur, outrage against the Court, etc), e li finn dir anpiblik ki li ule ki Laurette ferme, e res ferme, avan so ka ladrog pase. Li dir li pa dakor ki Laurette large su kosityon. Laurette li, apre tu, protagonist slogan notwar “BLD” ki finn amenn 100,000 dimunn lor simin ant sa de lokdawn Kovid e apre nofraz ek deversman Wakashio. Seki finn desann dan lari se sirtu sa seksyon tit-burzwazi ki finn sakuye depi dan “zonn konfor” aköz pandemi e aköz mezir lasante piblik, e finn zete kriyelman dan “lelinb”. Dat pu sa evennman la ti le 29 Ut 2020. Dan lizur.

Samem lanwit la, Laurette so mask tonbe. Li pa ti sa kantite apolitik la apre tu. E li pa sa kantite tusel, apre tu.

Nu pa kapav dir ki tusala ti sekre avan. Sa linformasyon, ek bann fe lor Laurette, finn maske par lapres ek lezot. Tu dimunn ti devet kone ki Laurette ti bel-e-bien enn azan MSM an 2014 ek 2019. Li ti fristre parski li pa finn gayn kontra ek tennder. E tu dimunn kone lor sindrom “azan fristre”. Asasina trazik azan

fristre, li osi, Soopramanien Kistnen finn devwal tu sa lager lor tennder ek kontra. Sa lamor trazik la finn met lalimyer lor sa sindrom azan fristre la. An realite, Kistnen finn leg so bann papye (Kistnen Papers) a Bruneau Laurette, enn ko-azan fristre. Dimunn ti bizin inn fini gayn dut lor li.

Laurette finn, e sa usi li politikman inportan, deza poste enn seri foto limem pe mannye tu kalite gro-gro fizi otomatik, ki glorifye sa bann zarm danzere la. Sa kalite selfi pa enn bon reklam pu donn li kredibilite lor fron politik. Nu tu ti bizin finn fini gayn dut lor li. Sa kalite foto la, u ti a-krwar u lennmi pu mont lor rezo sosyo kont u, si u, kuma Laurette, pe rant dan lapolitik.

Petet ankor plis grav, Laurette finn piblikman anons lefet ki li finn, limem, antrene par zom depi “special forces” dan laparey militer Israeli, e li panse sa enn bon kitsoz pu mete lor so CV. Sa donn nu enn lide ki kalite rol li pe amene. Eski dimunn pa ti gayn enn avertisman lor li, par sa?

Lanbasad Amerikin, ki finans tu krim Israel, finn uverteman sutenir Laurette – ki osi ti bizin averti nu, etan done ki Leta Zini Lamerik ena enn lokipasyon militer illegal lor enn parti teritwar Repiblik Moris, setadir Diego Garcia.

Lakur Internasyonal Lazistis (ICJ) dan enn ka kot dabor Aneerood e answit Pravind Jugnauth finn alatet, finn pandan sa bann dernye lane statye ki UK-USA bizin sorti san kondisyon depi “tu teritwar Chagos, inklir Diego Garcia.” Alors, kan Leta Zini Lamerik interfere dan politik Moris, sa osi, li enn avertisman ki dimunn ki li pe sutenir kapav supsonab.

Me sependan, tit-burzwazi – ankuraze par lapres burzwa ek sertin klas dan Legliz Katolik – finn innyor lefet ki Laurette enn azan fristre, enn bug ki

balans armanan bonaveni, enn zom antrene par eleman pli pir Leta Israel, enn dimunn avek sutyen Lanbasad Leta Zini, samem Lamerik ki militerman okip Repiblik Moris ilegalman. Tit-burzwazi ti ule enn lider ki ase fezer, ase enn “zom for”, pu li chalennj Pravind Jugnauth lor zot nom. Zot ti ule enn lider pu kasyet zot prop kaponnri politik. E zot finn gayn enn kikenn. Zot pa interese kisannla li ete vremen – enn azan fristre MSM ubyen enn mersener avek zarm, enn dimunn ki finn antrene par Leta Israel, enn dimunn ki gayn backing Lanbasad Leta Zini Lamerik.

Par kont, nu dan LALIT, nu chalennj Jugnauth e nu pu kontinye chalennj li, me lor baz enn program politik.

Detut fason, Bruneau Laurette, sa mem lanwit so gran larmars “reysi”, finn fer enn long konferans de pres profondeman regretab avek so trwa lezot “ko-organizater”. Dimunn ti bizin inn gayn enn avertisman ki kalite dimunn li ete dimoman zot truv sa konferans depres ligib la. Premye Trishna Balgobin, enn inportater whisky, finn amerde avek Jugnauth ki pa finn rekonesan anver li. Laurette ena mem nay kont Jugnauth. Apre tu seki Laurette vinn dir li finn fer pu Jugnauth dan sirkonskripsyon Nimero 8 an 2014, e pu so koleg Kavi Ramano dan No.14, Joe Lejongard ek Subashnee Roy dan Nimero 4, an 2019. Trwazyem zom dan konferans de pres ti apel Sebastien Lenette e li ti ansarz prepar Laurette so ti power-point abetisan, avek bann fles ki ti pe pwint isi-laba e usi partu kote, lor enn gran lekran pandan enn reportaz anbruye pu klas mwayin bet-bet lor kuma Wakashio sipozeman swa finn fer nofraz par ekpre kuma enn akt deger, e ki Jugnauth antor. Swa Laurette suzantand ki nofraz ti rezilta enn operasyon trafik ladrog malfuti, e ki Jugnauth sanse inplike. Swa Laurette dir Jugnauth so Kos Gard

ti neglizan, alor li lafot Jugnauth. Ubyen Laurette akiz enn konplo mondyal naval. MeMe dan ninport ki senaryo, deversman dilwil lur Wakashio li pa ti responsabilite proprieter bato, dapre Laurette, ni konpayni lasirans bato, ni kapitenn bato, ni mem Leta Zapone ki finn permet enn tel bato promne partu dan lamer. Me Wakashio, dapre li, lafot Jugnauth. Kumsa ki gayn slogan “BLD”, kan tit burzwazi bez fu, desann dan lari, kriye, samem zur kot finn ena sa konferans de pres la. Katriyem dimunn dan Konferans depres ti petet laba zis aköz zot pa ti ena fam. So sel zistifikasyon se zot dir li ti organiz visit enn Lepap dan Moris. Sa lekip 4 la ti anons formelman luvertir iminan enn “kartye zeneral” dan Plas Dike dan Por Lwi kot “nu pe resevwar tu dimunn”. Zame sa pa finn materialize. Personn pa finn usi dimann Laurette ki’nn ariv so kartye zeneral. Pu sis prosin mwa Laurette finn repete-mem kumkwa li pre pu sumet enn gran, gran petisyon, ki ti anfet anbruyenet, e li plito bon ki li pa finn sumet li parski li ti kapav danzere pu sa par dizenn de milye de sinyater petisyon. Ankor enn fwa, lefet ki pa finn sumet petisyon, san okenn explikasyon, li vmem politikman inpardonab.

Landime, apre konferans de pres, Malen Oodiah – port-parol oto-proklame tit-burzwazi e parfwa fer travay pu oligarsi, kuma Beachcomber swa Medinn so “Master Plan” – finn menas pu disosye limem depi Laurette si Laurette kontinye persiste travay ar lekip konferans depres. So lekip konferans depres finn evapore apre, ondire li zame pa ti egziste. Sutyen Laurette depi lapres ek tit-burzwazi finn al delavan parey. Sutyen depi Legliz, sepandan, a enn sertin pwin, finn kumans diminye.

Bruneau Laurette finn kontiyn zestikile, amenn batay lor tu fron – avek sutyin, san-fay e san laont, tu radio prive, preske tu dan lapres burzwa, zur apre zur, san zot

flanse. Laurette finn perdi laplipar so lwin ar lider sindikal. E, mem san buku sutyen depi Legliz, kan Laurette finn sorti lor kosyon, li ek so bann siporter finn prinsipalman remersye Bondye, montre lao, li’nn reysi large.

Pu fer fas a sa teokrasi aggrandisan rezim Jugnauth, nu pa bizin plis teokrasi depi lopoizasyon.

Pu konfront represyon rezim Jugnauth, nu pa bizin kikenn ki balans tu kalite fizi dan so lebra.

Pu konfront finans opak rezim MSM Jugnauth, nu pa bizin tu Laurette so explikasyon bankal lor finansman.

Konklizyon

Tusala pu dir, fode ena program politik avan pran enn dimunn o-serye. Nu fer lapel a tu dimunn pu exzize ki tu zom politik, tu parti politik – guverman ek lopoizasyon – omwin enn lagazet tule mwa, swa enn magazinn sak 2 mwa, e met li lor ininternet, pu dimunn kapav kone ki zot program politik ete. Aster lamem, zis LALIT ki ena enn bibliasyon regilye. Nu finn ena enn depi nu nesans an 1976. Sa li prosesis kontinyel nu “program”. Enn program pa enn lalis 21 pwin u 80 pwin ki enn parti politik pibliye, e lera bliye. Non. Li enn lalit kontini lor pwin spesifik ki nu tu dimunn kapav konpran.

Tusala pu dir ki Bruneau Laurette, swa kan li avek Sherry Singh dan *One Moris* ubyen kan li ti dan LPM, pena enn bibliasyon regilye ni enn program parti.

Sa kalite popilism ki Laurette reprezante li pa itil. Olye ankuraz enn lalit pu plis demokrasi, pu enn sosyete san klas, pu egalite ek lafin yerarsi ki diviz nu, yerarsi patriarkal ek deklas, Bruneau Laurette li enn pir popilist. Lefet ki li finn lev otan sutyen parmi klas mwayin ek dan diaspora, sa enn indikasyon melanz 2 tandans dan sosyete: koripsyon tu parti politik meynstrim ek tandans ver sosyete sivil, setadir pronn enn apros “apolitik”.

Tusala pu dir ki pena sime kupe. Parti politik bizin prezant enn pro-

gram kontini, e klas travayer bizin mobilize.

Nu kapav aprann depi klas travayer dan Chile, e aster lamem depi klas travayer dan Grand Bretayn ek Lafrans.

Li ena enn lefe imedyas. Parski klas travayer finn leve dan UK, fer lagrev dan demye de-trwa mwa, li finn posib pu komantater spor lor BBC, kuma Gary Lineker, ek osi Ian Wright ek Alan Shearer, dibut pu drwa pran pozisyon piblik kont rezim Rishi Sunak ek kont patron BBC, lor kestyon represyon kont imigran ki debark UK lor ti-bato. Zot ero klas travayer

E petet nu kapav fini lor parol sante profetik Beatles “Working Class Hero”:

A working class hero is something to be

A working class hero is something to be

Keep you doped with religion, sex and T.V.

And you think you’re so clever and classless
and free

But you are still fucking peasants as far as I
can see

A working class hero is something to be

A working class hero is something to be

There’s no room at the top they are telling you
still

But first you must learn how to smile as you
kill

If you want to be like the folks on the hill

A working class hero is something to be

A working class hero is something to be”

Bruneau Laurette li enn lider tit-burzwazi, opizale.

Not Lafin

(I) An fe, se enn rezon kifer LALIT finn tultan anfafer dekriminalizasyon itilizasyon ladrog, ki li pu rezon medikal, ki li pu lwazir. Tir lapolis dan size ladrog, li enn fason pu tir karpit anba lipye mafya ladrog. Mafya la li prospere dan ilegalite, par oper dan bann lespas som, dan so sinbioz – sipa fizyon total – avek eleman dan laparey Leta, dan so rulman ‘lamone proteksyon’. E aster ki kanabis finn fek dekriminalize pu rezon medikal a enn sertin degre, e aster ki tu konsomater ladrog finn fek potansyelman eparnye depi tu sarz kriminel, li etranz pu trov enn tel asarnman kont Bruneau Laurette e mem kont lezot dimunn lor sarz gandyas. Enn tel asarnman dan enn tel moman li pa rasyonel. (Get nu prosenn lartik lor Program Politik Reyel dan listwar resan.)

LISTWAR RESAN ENN PROGRAM POLITIK REEL

Kan Sak Parti Politik ti Anfet ena so Prop Organn depres

Pa tro lontan desela, tu parti politik, sakenn, ti ena zot piblikasyon regilye. Kumsa tu dimunn ti konn program sak parti. Regilyerman li dir lor ki pwin li pe milite tulezur.

MMM

A lepok MMM, par exanp, ti tir enn lagazet kotidyen apel *Le Militant*. Li ti pe distribiye dan kiosk e usi simin par simin par volonter manb MMM, ki ti pe vann li porta-port, vers kas. Kan li finn fer fayit aköz ka difamasyon, li finn lera re-sorti kuma *Le Peuple*, lera plitar kuma *Le Nouveau Militant*.

Travayis

Otur ziron Parti Travayis, enn lepok ti ena 4 diferan tit lagazet ki ti pe sorti. Fin ena *Advance*, tandans Ramgoolam, e pli a-drwat ti ena The Nation ki Satcam Boollell ti tire. Ti osi ena Bikram Singh Ramlallah ti ki reprezant laliyn *Fabian* e ki ti tir *Mauritius Times*. Lera enpe pli agos ti ena Kher Jagatsing so lagazet *Mauritius Today*.

MSM

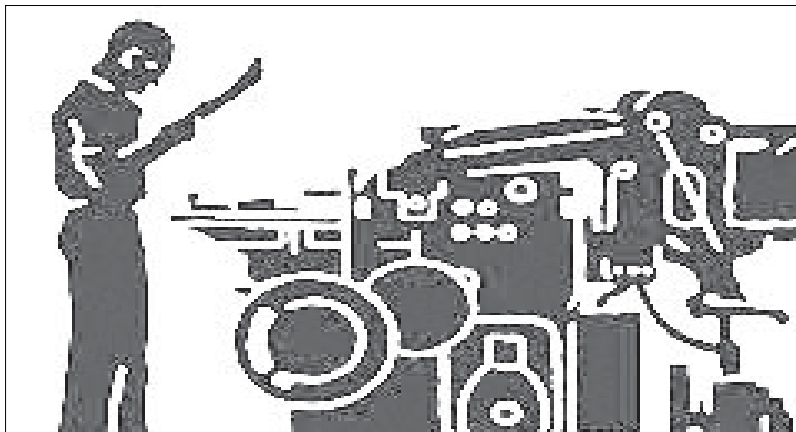
MSM ti ena so lagazet kotidyin *The Sun*.

Boodhoo

Boodhoo ti ena so lagazet Le Socialiste tulezur.

Les Verts

Les Verts ti ena so lagazet sak semenn.

PMSD

PMSD ti ena de lagazet ki ti soutenir li uvertiman. Ti ena lagazet patrona, anfet oligarsi, *Le Cereen*. Ti osi ena Le Populaire, ki ti lagazet so parti politik, kan Gaetan Duval ti lider.

LALIT

Kote LALIT, *Lalit de Klas*, ti enn magazinn mansyel ki ti distribiye, kuma lagazet MMM par manb Lalit, partu dan pei, inkliir vande lor lagar santral. Ti pe vann an mwayin 1,000 kopi sak mwa. Li sel “organn” politik ki tuzur existe zordi. REVI LALIT aster sorti enn fwa sak de mwa, e zordi se nimero 150. Pandan enn sertin tan, olye enn magazinn, ti plito ena Lagazet Lalit de Klas (ki ankör nu nom pu anrezistremän pu REVI LALIT) ki ti enn lagazet sorti tule semenn, u parfwa tule kinzenn, Li ti pe vann aprepre 2,000 kopi, e ti sorti 111 fwa. Dan enn lot period, LALIT ti tir ek distribiye enn magazinn

internasyonal apel *News and Views* pandan plizyer lane.

Mem kan get websayt bann parti politik, sa usi, apart *lalitmauritius.org* preske tu leres swa inexistan swa byin feb. Parti Travayis pa paret ena enn websayt ditu, zis enn paz Facebook banal ki pena program. MSM ena enn websayt ek enn paz Facebook ki pena okenn materyel programatik u mem pozisyon politik, apar dan video-klip.

MMM, ena enn paz Facebook ek enn websayt avek so manifesto politik pu eleksyon 2019 lor la. Li usi ena liv *L'Histoire d'un combat*, ek Konstitisyon Parti ek enn dokiman lor prinsip fondamantal ki ranpli ar deklarasyon zeneral san okenn presizyon politik. Ala legzanp: “(vii) Defans Integrite Teritorial nu leta arsipel ena Morris, Rodrig, Agalega ek St Brandon, arsipel Chagos ek Tromelin.” Me, samem zot mete. Pena okenn mansion zizman Lakur Internasyonal Lazistis lor Chagos e seki MMM ena lintansyon fer. Pena mem Rezolisyon Lasanble Zeneral Nasyon Zini – seki usi absan pena enn mo lor baz militer Amerikin. Nu dimann nu ki kalite program sa? Parti PMSD ena enn paz Facebook (pena naryen programatik lor la). Li paret kumadir pena websayt. Alors lor innternet, Lalit sel parti avek enn program dinamik, azur, ki devlope lor letan, e lor lekel nu amenn kanpayn onn-going.

Ka Immigration Act

Ka ki Lindsey Collen, manb dirizan LALIT, finn mete dan Lakur Siprem pe gradyelman progrese dan nuvo batiman Lakur Siprem. Le 23 Mars fer 6yem fwa ki ka la finn vinn divan Ziz Lakur Siprem. Sak fwa ena ant 15 ek 40 seporterz prezan dan Lakur, ki pran enn zur konze dan travay pu esprim solidarite. Ka la fer demand ki Lakur Siprem kas bann kloz dan nuvo *Immigration Act* ki antrav drwa marye libreman, res dan pei kuma enn fami.

Ka la pu revinn divan Lakur Mardi 11 Avril. (Get dernye Revi pu detay.)

Spelchek Inifye Briyan pe deza servi!

LALIT pe selebre Spel-Chek Inifye pu langaz Kreol ki *Ledikasyon pu Travayer* finn lanse pandan selebrasyon Lindepandans 55 an.

“Spel-chek Inifye” kapav monte lor nerport ki sofwer LibreOffice(1). Kan fini instale dan u kompyuter, laptop swa portab, li chek u fason eple amizir u pe tipe, e mem propoz enn lalis mo ki petet u pe rod servi. Sa nuvo zuti la reprezant enn gran perse pu langaz Kreol. LALIT felisit lekip teknik LPT pu sa kontribisyon imans. Me deryer sa travay la, ena par deseni travay ki par duzenn militan langaz finn fer, sinon par santenn.

Seki interesan, e inifikater, se sa spel-chek la li “inifye” dabor dan sans ki li inkliir kuma “bon speling” lortograf Guvernman ek lortograf pli popiler pu LPT. Li osi “inifye” dan lesans ki li uver pu tu mo tu lil Repiblik Moris, ki li Lil Rodrig, Agalega, bann lil Chagos, e Moris.

Zuti *spelchek inifye* kapav instale lor sistem kuma Microsoft, osi, dan so program Word par exanp.

Alor, LALIT pe fer tu nu lekter kone ki LPT invit u – ki u ekrivin, poet, zumalist, transkayber Lakur, transkayber parlman, etidyan, tu seki koz Kreol, ena zis pu ekrir LPT, dimann enn fayl, e detay lor kimanyer instal li. Ekrir enn e-mel kot lpmail@intnet.mu – dan “subject” si u ti kapav tip “Reket pu Spel-chek inifye”.

Lor Spel-chek inifye

Pariski Kreol finn ekrir e lir par buku dimunn selman ase resaman, dizon dan demye 4-5 deseni apartir 1975-76, so spelchek, par so natir mem, li enn “*work in progress*”. LPT finn apel li enn “prototip”, plito ki enn spel-chek li-mem. Pu so diksyoner, ki ti enn revolisyen a lepok, la osi, LPT finn pibliye li kuma enn “prototip”, kan li sorti an 1984, e mem kan li finn re-inprime 6-7 fwa.

Manyer li marse, se spel-chek la li suliyn nerport ki mo ki pa lor so

lalist. Sa sinifye enn ant de zafer, ubyin petet tulde: swa u finn fer enn erer eple, swa li pankor dan lalist mo ki zuti ena dan so spel-chek, swa tulde. Anfet, nu truve ki enn nomb inpresyonan mo pankor kolekte, pankor inkliir dan bann diksyoner Kreol. Me, mem li inpresyonan, li ase normal. Pli dimunn donn nu kudme, rod mo ki pa ladan, pli konple diksyoner pu ete. Me, aköz tu langaz evolye tultan, seki apel enn diksyoner, li reflet manyer nu koze, e manyer nu koze, li tultan an evolisyen.

Dan enn lartik 3 paz ki mo finn drafte resaman, mo finn dekuver 2-3 erer eple, ki mo finn korize, e mo finn osi dekuver 2 mo ki pa anfet dan okenn diksyoner, ki li pu LPT, ki li pu Carpooran so diksyoner ofisyel. Dabor mo ti inkliir mo “farfelitid”, e mo truv li suliyne aköz li pa dan spel-chek inifye, lerla ep, mo truve ki ni “farfelitid” ni “farfeli” pa dan diksyoner LPT ni Carpooran. Tulde bann mo komin an Kreol ordiner. Lot mo ki ti suliyne ki pa existe dan diksyoner ti verb pu “prozet”.

LPT dan so Konferans de Pres kot li ti lans so prototip spel-chek inifye, finn salye kudme imans ki li, kuma lasosyasyon, ti gayne depi lorganizasyon ek individi dan travay ki finn prepar sa spel-chek la. Nu respekse sa travay la, alor nu pibliye lalist la:

1. Databeys pu spelchek inifye so lalist mo ti ekrir par servi:
 - (a) Diksyoner Kreol-Angle, 1984, LPT, GRNW, Repiblik Moris
 - (b) 52 nmero Revi LALIT, versyon dizital Nimero 97-149 pibliye ant 2011 ek 2022, setadir lor 12 an, e depi www.lalitmauriti.us.org.
 - (c) Stennding Orderz, Mars 2017. Tradiksyon an Kreol “Standing Orders and Rules of the National Assembly” 1995 par enn lekip LPT.
 - (d) Innput enn lekip volonter ki ti chek lalist orizinal, donn fidbak.
3. Devlopman zuti spel-chek limem

– enn lekip volonter.

Data kri depi surs prinsipal ti large dan enn sel text-fayl. Ponktyasyon e nmero ti tire, e lerla sak mo ti liste lor enn laliyn pu li. Lerla finn diminye lalist par liste enn mo zis enn sel fwa. Kumsa ti gayn enn lalist 18,000 mo, enn sel mo sakenn. Lerla, nu finn azut speling diferan pu permet li vinn “inifye”, setadir “ou” osi byin ki “u” ek “ien” osi byin ki “yin”.

4. Teste zuti, limem

Lekip teknik ti teste lalist la dan program *open source*, e lezot sofwer ki abitye servi pu editing. LPT finn avoy enn versyon “test” pu volonter ki ti reponn enn apel piblik pu kudme. Zot tu finn chek lalist manyelman, e finn donn erer ki zot finn truve, ubyin diferan fason eple, plis enn lalist mo manke. Kumsa LPT finn ep-dayt lalist la pu prototip ki li finn lanse.

Konpilasyon data ti fer par manb LPT. Manb lekip teknik zot manb LPT ubyin seporterz langaz Kreol. LPT pa finn depans enn su, ni bizin lev enn su kas, pu sa proze la. Tu kontribisyon dan Spel-chek Kreol Repiblik Moris volonter, e fer par langazman pir, e pu furni so itilizater avek enn zuti ki pu ed lekritir an Kreol.

LPT dimann piblik donn kudme asterla. U kapav, sirtu, teste zuti la, kuma nu finn propoze lao, swa, kan u gayn zuti la, zis rod mo ki u truve pa ladan, avoy lalist la. Dan subject e-mel, li ede si met “Mo pu azute dan Spel-Chek inifye”

LPT pu remet kopi prototip Spel-Chek ar bann organism swivan: Lasanble Nasyonal, Transkayber Lakur, Liniversite Moris, MIE, MGI, Creole Speaking Union, Komisyon Elektoral, Minister pu diploy lor zot sistem, Konpayni telekom pu diploy lor SMS, Lynux, Sindika e Lasosyasyon.

(1) “LibreOffice” li sofwer ki lib e uver, e nerport kisannla kapav servi, partaze, modifiye. Li prodir par enn kominote par santenn dimunn partu dan lemond. Nu byin kontan ki LPT finn anrejistre.

DIEGO GARCIA

Listwar Repiblik Moris li enn Konplo Kolonyal Persistan

Sa lartik la baze lor diskur Ragini Kistnasamy dan Tab Rond ki LALIT ti organize lor tem “Kot nu ete lor kestyon Chagos, inklir Diego Garcia apre 55 an Lindepandans?” Ladan Kisna fer enn veritab rekizitwar kont guvernman Britanik pu so surnwazri, trikmardaz, mansonz, desepsyon dan lepase, pu donn enn lide kimanyer li pu derule dan leprezan.

Introdiksyon

Zordi fode Premye Minis Jugnauth napa fer “negosyasyon” bonavini ar Premye Minis Britanik Rishi Sunak lor zafer Diego Garcia. Fode pa li fer negosyasyon an katimini, nonpli. Sirtu fode li imedyatman re-tir so lof pu enn bay 99-an pu baz Diego. Seki Premye Minis bizin fer se exzize ki UK anonse piblikman ki li aksepte ruling ki ICJ ti rande 25 Fevriye 2019, ki li anonse piblikman ki li ena lintansyon met an viger rezolisyon Nasyon Zini 22 Me 2019. Lerla ki li vinn posib negosye, lor zafer taymtebul e lezot isyu kuma reparasyon. Deza UK anretar pu onor rezolisyon Nasyon Zini: Li ti gayn 6 mwa pu ale. Li tuzur lamem, ar so lokater ilegal, USA. Li tuzur pe kontiyne, apre 60 an fer parey, kuyonn nu. Nu dir pa kapav fer konfyans Leta Britanik dan okenn de negosyasyon bilateral. Sel lespwar se pu persiste avek presyon internasyonal – ki li su lalwa internasyonal, ki li su zeopolitik.

Kifer nu dir fode pa fer konfyans Leta Britanik?

Leta Britanik, avek konplisite total pei inperyalist USA, ti komet enn seri krim avan e otur Lindepandans Moris. Zot ti komet krim a lepok. Zordi zot krim expoze divan lemond. Ki ete sa bann krim la?

(1) Zot finn konplote pu kokin Chagos depi Moris, e finn exekit

zot konplo.

(2) Zot finn konplote pu derasinn e deport popilasyon antye ki ti pe viv lor Chagos, e zot finn fer li

(3) Zot finn konplote pu, su lezid Leta Zini, met enn baz militer lor Diego Garcia, e zot finn fer li.

E depi zot komans tu sa konplo la, finn ena enn konplisite UK-USA pu kasyet zot krim, pu gard li sekre, pu blok tu dokiman osi lontan ki posib. Zot finn servi tu kalite mansonz, tu kalite manev, tu kalite trikmardaz, e zordi, kan zot krim inn vinn okler, zot pe rod invant enn espes “vwal legal” pu kuver tu sa krim la, e pli pir, pu perpetye sa krim la.

Nu bizin rapel, se perseverans dan buku diferan lalit ki finalman nu finn reysi gard Chagos-Diego lor azanda, dan Moris ek onivo internasyonal, ki finn permet ki sa krim UK-USA lor Chagos-Diego vinn okler e finn fer nu fer progre kote lalwa internasyonal. Se lalit san-ses ki finn marse. Se pa dirizan ki finn al met ka par zot-mem. Non. Se lalit konstan ki finn obliz zot azir.

Lor 60-an, 1963 ziska 2023, UK-USA, atraver zot mansonz ek manev, finn kontiyne, pe kontiyne e pu kontiyne, perpetye zot krim. Pa zis, dapre lalwa internasyonal ki UK-USA finn sufer defet total. Zordi, lor plan politik internasyonal, enn zis Laongri, Israel ek Lostrali (su ansyin Premye Minis Scott Morrison) ki vot avek UK-USA.

Maldives finn anonse ofisyelman li pu sutenir Moris dan Lasanble Zeneral Nasyon Zini (UNGA – *United Nations General Assembly*). UK-USA kwinse politikman, tigit sutyin finn retresi kuma enn lapo sagrin.

2022

Kumansman Novam lane demyer, Moris ek UK finn sakenn anonse dan zot Parlman respektiv ki pu ena “negosyasyon” lor suverennte. Li pena sans, sa. Suvrennte, kan li konsern dekolonizasyon, li pa negosyab. Sa-mem ki finn problem ar Guvernman siksesiv depi nu gayn Lindepandans, zot finn kurbe, rod negosye. Kot nu ete zordi, seki Pravind Jugnauth bizin realize se UK pankor vinn dir ki li aksepte Zisman ICJ. Li pankor vinn dir ki li pu onor vot Nasyon Zini. Okontrer, dan so Deklarasyon dan Parlman Britanik, Sunak ankor tuzur fer referans ar BIOT (sa fabrikasyon kolonyal ki fini deklare ilegal) kumsidire so lintansyon se pu li reste. E, dapre zot de, negosyasyon pe sanse al ver enn lakor kumansman sa lane la. Me, negosyasyon pe derule an sekre, parey kuma tu sa krim la tultan finn derule.

Antretan, Pravind Jugnauth inn fini fer enn erer danzere, kapav dir enn erer kriminel, kan li vinn propoz enn bay 99-an pu baz militer Amerikin lor Diego Garcia dan Chagos, an-esanz pu larzan.

Sa li enn propozisyon plis ki inakseptab. Li enn laont. Apre tu sa sutyin internasyonal ki Leta Moris finn gayne dan lalit pu dekoloniz e re-inifye Repiblik Moris, li pe rod lwe teritwar lor bay pu UK-USA kontiyn servi li kuma enn baz, rod lwe nu teritwar ar pli gran inperyalist dan lemond. Li pe rod al vande kumsa an-esanz pu enn lamone lokasyon pu enn baz militer lor nu teritwar, enn baz ki reprezant enn menas lape pu lemond antye. Sa baz militer, li osi enn menas pli gran polisyon dan losean, polisyon nikleer. Sa baz militer-nikleer, anplis, li kareman vyol Trete Pelindaba pu enn Lafrik San Zarm Nikleer. E sa trete la finn lege ar lemond par klas travayer Sid-Afrikin ki finn amenn lalit pu met Guvernman Nelson Mandela anplas.

Lor lof Pravind Jugnauth pu enn bay 99-an avek Lamerik lor Diego, okenn parti dan Lopozisyon Parlamter dan Moris pa denons li. Mem parti extra parlamter, zot usi, zot chom tayt. Ena mem pe propoz Biden pu negosye bay apre eleksyon zeneral, avek nuvo guvernman! Ondire lager pe vini lor ki Guvernman pu gayn sa lamone bay la, mem si sa al donn enn espes “fever” pu larme USA al bombard lepep diferan pei avek lekel nu pa anger.

Anmemtan, nu rapel ki apartir Novam 2022, Guvernman Britanik inn kumans anrezistre Chagosyin ek tu zot desandan pu zot aplay pu sitwayennte Britanik. Bizin reflesi: Ki lot manev UK-USA pe konplote?

An Fevriye, ONG Amerikin Human Rights Watch inn pibliye so Rapor e li pe dimann Guvernman Britanik pu negosye avek Chagosyin pu konpansasyon e drwa retur. Zot dir suverennte Chagos li “segonder”. Si UK-USA sipoze fini kit Chagos depi Novam 2019 (Lasanble Zeneral UN ti donn UK-USA 6 mwa pu kite an Me 2019), kimanyer UK pu organiz drwa retur Chagosyin? Zot dimann drwa Chagosyin

travay lor baz militer Amerikin, abe kimanyer sa kan fini dekolonize kuma ICJ ek Lasanble Zeneral Nasyon Zini finn statye? Eski HRW pa realize li pe fer zwe Guvernman Britanik ek Amerikin dan zot plan pu gayn enn verni legal pu kuver tu zot krim lor Chagos ek Lafrik?

Taymlayn

Anu get bann trikmardaz dapre enn taymlayn.

Apre lafin 2em Ger Mondyal, Chart Nasyon Zini siyne le 16 Zin 1945 e li rant an viger le 14 Oktob 1945. Sa vinn kad lalwa internasyonal, sirtu so lalwa lor dekolonizasyon.

1960

14 Desam: Dan so Lasanble Zeneral, UN vot Rezolisyon 1514. Deklarasyon paragraf (5) anfaver dekolonizasyon *tu* teritwar kolonize, e ki tu teritwar kolonize bizin gayn zot lindepandans *san okenn kondisyon* ek san rezervasyon; (6) Tu tantativ pu detrir enn antite nasyonal uswa pu antrav *so integrite teritoryal* li inkonpatib avek Chart Nasyon Zini (7) Tu Leta manb UN pu respekte ant-ot *drwa suverin ek integrite teritwar* lezot leta. Lor total 99 Leta manb UN a lepok, 89 vot an faver, okenn leta pa vot kont, me 9 abstenir Lostrali, Belzik, Repiblik Dominikenn, Lafrans, Portigal, Lespayn, Sid Afrik, UK ek USA.

Moris ankor enn koloni Britanik, pa ti ankor gayn Lindepandans, alor pa ti pami.

1963

Apartir 1963, 3-an apre sa Rezolisyon 1514 anfaver dekolonizasyon konplet tu koloni ek tu teritwar okipe, UK ek USA kumans negosye an katimini, deryer ledor zot prop lepep e deryer ledor Moris, pu zot al ver enn Lakor. Depi kumansman mem sa bann negosyasyon sekre la, UK-USA ti pe konplote pu detas Chagos depi Moris pu permet USA instal enn baz militer.

1965

Ena 5em Konferans Lancaster House otur diskisyon pu Lindepandans Moris. Le 23 Septam ena

rankont Harold Wilson (Premye Minis Britanik) ek Seewoosagur Ramgoolam (Minis dan Guvernman Kolonyal su Guvernem Britanik) dan kad Konferans Lancaster House pu diskit Lindepandans Moris – Premye Minis Wilson met lor latat Lindepandans Moris **a kondisyon** ena detasman Chagos.

1965

8 Novam: UK kree British Indian Ocean Territory (BIOT) atraver enn Order in Council san pas par Parlman Grand Bretayn, san mem pas par Kabine, e al prezant UN avek enn “fet-akonpli”.

Mem Sekreter Kolonyal alepok Anthony Greenwood kalifye sa kuma enn muv “inperyalist”: Premye Minis ek Larenn kree enn nuvo koloni deryer ledor lepep Britanik atraver enn Order in Council, konturn Parlman Britanik, dan enn lepok kot UN pe pronn dekolonizasyon e li etabli enn nuvo baz militer kan bann puvwar kolonyal pe sipoze evakye depi zot bann ansyin baz militer andeor zot teritwar.

Sa Order in Council pu met dibut BIOT, so Seksyon 18 sanz Konstitisyon Moris (1964) pu retir Chagos dan definisyon teritwar koloni Moris ek etabli puvwar Komiser BIOT ki permet li pas sa lalwa 1971 *Immigration Ordinance* pu derasinn totalite popilasyon Chagosyin.

Tuzur 1965

16 Desam: UNGA pas enn nuvo Rezolisyon No. 2066 ki nom Mauritius spesifikman - lor **“Question of Mauritius”**. Rezolisyon kondann demantelman teritwar Moris pu met enn baz militer, dir sa li vyol Deklarasyon 1514. Dimann UK pu pa prosed avek demantelman teritwar koloni Moris. Grand Bretayn innyor sa rezolisyon la.

1966

20 Desam - Rezolisyon UNGA 2232 reiter ki demantelman teritwar Moris e met enn baz militer lor Diego Garcia, li an vyolasyon Rezolisyon 1514. UK innyor sa Rezolisyon UNGA, e an

1966 mem, zis 10 zur apre, gete ki li al fer:

Tuzur 1966

30 Desam – UK siyn enn lakor ar Larme USA pu enn bay 50 an, san okenn lokasyon direk, lor Diego Garcia pu bezwin militer, setadir pu met enn baz.

1967

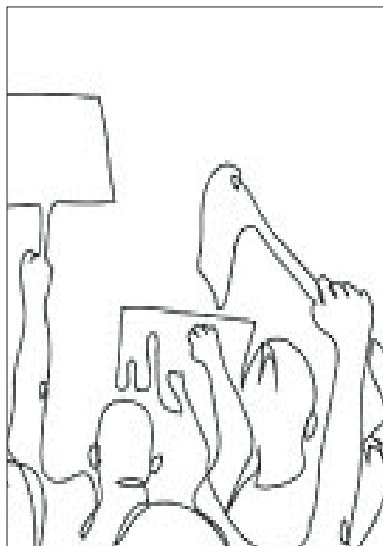
19 Desam: Rezolisyon UNGA 2357 ankor enn fwa reiter lefet ki demantelman teritwar Moris e met enn baz militer lor Diego Garcia, li an vyolasyon Rezolisyon 1514. UK, ankor enn fwa, innyor sa Rezolisyon Lasanble Zeneral UN.

1965-73

UK avek konivans ek kudme USA derasinn tu dimunn depi Chagos, par fors, depeple tu lil Chagos, akumanse par Diego Garcia.

1970-1981

Dan Moris, ena buku muvmman kontestasyon kont baz, kont lefet ki UK-USA finn kokin Diego Garcia ek lezet lil Chagos. Finn ena grev lafin, trak, miting, manifestasyon, arestasyon 8 fam Chagosyin ek fam LALIT dan Lasose. Parti ek muvmman politik kuma Lorganizasyon Fraternel, MMM, MMMSP ek Lalit de Klas amenn lalit. Totalite sa muvmman dan klas travayer dan Moris finn amenn negosyasyon an 1982. Me, bann lafors lareaksyon reysi amenn negosyasyon zis otur konpansasyon. UK fer Chagosyin syne ki li enn konpansasyon final ki ekivo a renons tu drwa, inklir drwa

retur, kumadir UK ti kwar li kapav aste silans lor so krim demantelman Chagos depi Moris ek derasinnman popilasyon Chagos.

2000

Viktwar legal Grup Refizye Chagos dan Lakur Angle – zizman inklir gayn drwa retur lor Chagos. Anfet ti gayn drwa pu zot al lor Chagos.

Guvernman pas Order in Council pu interdir akse a Diego Garcia kot baz militer USA, me pa a lezet lil.

2004 Zin

Chagosyin ti pe prepare pu al Chagos an Ziyet. Anfet ansam LALIT ek GRC ti prepare pu enn flotila bato pu al Chagos. Ep, an mi-Zin 2004 nuvo Order in Council sa ku la pu interdi akse a tu zil Chagos.

2004

Zin: Béerenger, kan li ti Premye Minis menas retre Moris depi Commonwealth pu ki kapav amenn UK divan ICJ lor Order in Council pu interdi drwa retur Chagosyin e refi UK pu diskrit suverennte Moris lor Chagos. Sa ka la, lerla ti pu baynding.

Moris ti ena 2 opsyon: al ICJ pu gayn enn avi legal lor demantelman Chagos uswa pas par UNGA pu dimann enn Advayzori Opinion. Kumsa ki an Zin 2004, Berenger anonse ki Moris pe kit Commonwealth (Commonwealth pa permet manb Commonwealth deklar litiz kont enn lot manb Commonwealth dan ICJ). Foreign Office Britanik debule, sanz regleman konsernan zirisdiksyon ICJ, li nepli pu aksepte okenn zizman lor litiz ki konsern enn ex-manb Commonwealth, nonpli.

2006

30 Mars - flotila pu al Chagos ek Diego Garcia telman gayn sutyin parmi lorganizasyon fam, lorganizasyon lape, muvmman lanvironnman, muvmman anti-baz militer, parti politik degos partu dan lemond, tu sutenir e pe ule zwenn dan flotila pu al Chagos ek Diego. Ki UK fer? Li-mem

li al afret enn bato pu permet Chagosyin al lor Chagos ek Diego pu al depoz fler lor tomb zot gran dimunn.

2010

1 Avril: UK deklar Marine Park Area otur Chagos. Wikileaks - parmi milye kab ki expoz Lamerik so krim deger ki Julian Assange ek so lekip Wikileaks finn rann piblik, ena enn kab ant UK ek USA konsernan zot konplo lor Park Marin Chagos kot Grand Bretayn pe rasir Lamerik kimanyer so plan pu met enn Park Marin otur Chagos pu rann li inposib pu Chagosyin kontinye dimann drwa retur dan Arsipel Chagos, asterla ki finn deklar Chagos net enn rezerv marin, e anmemtan zot pu pyez grup ekolojist. Mem, Greenpeace ti al tom dan pyez Guvernman Britanik. Me, Foreign Office trakase ki Lepep Britanik alalong pu ariv truv kontradiksyon enn Park Marin avek enn baz militer Diego Garcia omilye e alalong pu kapav kestyonn lexisans mem BIOT. Foreign Office dir bizin navige byin pu evit sa. Tusala finn kone par travay zurnalist Julian Assange ek Wikileaks.

2015

18 Mars: Parti Travayis amenn Gran Bretayn su Tribunal Permanan Arbitraz, e UNCLOS rann enn zizman baynding, deklar Grand Bretayn so konbinn “Park Marin” ilegal. Li inportan pu note ki ka UNCLOS ti amene par Guvernman PTr avek Navin Ramgoolam kuma PM kont Guvernman UK.

Alor, e Navin Ramgoolam ek Berenger finn fer enn kontribisyon.

2016

17 Me: Premye Minis Aneerood Jugnauth dan Parlman donn enn iltimatem a Premye Minis Britanik David Cameron: swa li negosye avek Moris lor suverennte Chagos-Diego avan le 30 Zin 2016 uswa Moris pe al divan Lasanble Zeneral Nasyon Zini pu dimann ICJ enn advayzori opinion. Ep, le 24 Zin, mem zur Premye

Minis Cameron pe demisyone aköz so defet lor Brexit, UK-USA tir enn kominike konzwin kot zot kareman menas Moris, servi santaz kri. UK anmemtan fer intimidasyon kont portparol Grup Refizye Chagos. Nu note ki, ziska sa kominike konzwin la, avan sa, asak fwa Lamerik koze, li finn tultan tir so kanet dan zwe par dir kestyon Chagos-Diego li enn kestyon sanse “bilateral” ant Moris ek Grand Bretayn e li, Lamerik li pa pu rant ladan – e lezot pei, zot osi, suzantand, fode pa rant ladan.

Guvernman Aneerood Jugnauth al delavan, met item dekolonizasyon Moris-Lafrik lor azanda Lasanble Zeneral Nasyon Zini atraver enn rezolisyon propoze par Linyon Afrikin, prepare minisyezman par Jugdish Koonjal.

2016

14 Septam: Fas a sutyin ki Moris gayne, UK dimann ranvway Item Chagos lor azanda UNGA Septam 2016 a Zin 2017 pu li sanse kumans negosyasyon bilateral avek Moris. Dan enn renyon General Committee UN, Prezidan UNGA ankuraz Moris ek UK e dir, si bizin, li dispoze pu fasilite sa negosyasyon. Ki UK fer kan li gayn sa ranvwa la? Negosye avek Moris? Non! Li tuzur fer kanay. Le 16 Novam 2016, Guvernman UK fer enn steytmennt dan Parlman Britanik kot anons: (1) plan risetelmennt Chagosyin pa posib aköz li pu kut tro ser, ek pu bann rezon defans ek sekirite e (2) li pe renuvle (“roll-over”) bay USA lor baz militer Diego Garcia pu ankor 20 an ziska 2036.

Sa Steymint Guvernman Britanik fud Zizman baynding Tribinal Drwa Lamer, UNCLOS e li fud dele ki Komite Zeneral Lasanble Zeneral Nasyon Zini ek so Prezidan finn akord Grand Bretayn swit a so reket pu sanse negosye avek Moris.

2016

17 Novam: Kominike Biro Premye Minis Moris denons flagran kontravansyon Award UNCLOS

2015 ek UK so langazman dan UN pu negosyasyon avek Moris. Premye Minis ekrir UN pu dir al delavan avek item Chagos ek Dekolonizasyon Moris lor azanda UNGA Zin 2017

2017

Zin: Vot UNGA pu al ICJ 94/15 ek 65 abstansyon [Congo lor nom Lafrik introdri mosyon rezolisyon]. Alor, kumsa dekolonizasyon Moris, li napa enn kestyon sinp “suvrennte” ki kapav sanse negosye “bilateralman”. Li enn kestyon multilateral ki konsern Nasyon Zini an antye, e aköz li konsern dekolonizasyon, e aköz li prezante par Linyon Afrikin.

2019

25 Fevriye: ICJ rann zizman 13 kont 1 - UK bizin kit Chagos inkliir Diego osi rapidman ki posib.

22 Me: Vot UNGA lor baz sa zizman ICJ - 116/6 asterla inn vinn 117/5 [Senegal lor nom Lafrik introdri mosyon rezolisyon] – dir UK bizin kit Diego Garcia ek leres Chagos “san kondisyon” e dan 6 mwa. Rezolisyon dir tu pei dan Nasyon Zini bizin evre pu UK konplet so dekolonizasyon, lev pake, kite, ale depi lor totalite teritwar Moris, inkliir Chagos, ki inkliir Diego Garcia.

2021

Zanvye ITLOS konfirm zizman ICJ, e ena enn vot Lasanble Zeneral UN ki dir li baynding lor UK, BIOT ilegal, UK nepli enn “coastal state”.

[BIOT – fabrikasyon kolonyal deklare ilegal, e so ilegalite date depi 1965.]

Lasanble Zeneral Nasyon Zini

inn pas Rezolisyon 2066 (1965); Rezolisyon 2232 (1966) ek Rezolisyon 2357 (1967) avan Moris vinn independan an 1968. Grand Bretayn inn fud UN par gard BIOT e gard e mem renuvle bay avek Lamerik lor baz militer Diego ziska 2036

Anplis, Grand Bretayn inn gard Chagos-Diego andeor tu kontrol lalwa internasyonal. Li kuma enn tru nwar kot ni Moris, ni Lepep Britanik, ni Lepep Amerikin pa okuran ki pe pase laba. UK-USA finn fer tu kalite lager ilegal kot finn servi sa but dan teritwar ki nu responsab.

2008

Renndisyenn: Ti mem ena tortir sekre lor Diego Garcia par Larme USA. Lalwa militer USA ki aplike lor Diego. Purtan li teritwar Moris. E sa tortir la, larme Amerikin fer li deryer ledor lepep Angle, lepep Amerikin, osi byin ki lepep Moris, inkliir Chagosyin, ki responsab sa later la. Guvernman UK ti demanti dan Parlman, e plitar li finn oblize vinn avwe dan Parlman ki fektivman finn ena renndisyonn lor Diego par Larme Amerikin, e li ti pe koz manti. USA osi finn mintenir mansonz lor la pandan plizir lane.

Trete Pelindaba: Trete pu enn Lafrik San Zarm Nikleer. Ena sumarin propilsyon nikleer, avyon militer avek zarm nikleer ki stasyone e travers par Diego Garcia. Lirak lager ilegal, kot par milye sivil finn trov lamor, finn deplase kuma refizye, finn ena destriksyon enn pei an antye, aköz sanse ti ena zarm destriksyon masif, enn mansonz. Zordi USA ek UK pe tuzur akiz Liran kumkwa li pe sanse fabrik zarm nikleer, anpes li mem devlop lenerzi nikleer, e pandan reyn Donald Trump, USA finn kit Lakor Nikleer avek Iran, e met sanksyon inilateral kont Liran. Par kont Lamerik pe kontinye sutenir Israel militerman ek politikman, malgre li ena zarm nikleer, ki pa mem deklare divan kominote internasyonal. Sa ki blok enn Trete pu enn Mwayenn

Oryan San Zarm Nikleer. Tusala pu expoz sa kalite mansonz ek furbri ki finn ena delapar laparey deta UK ek USA.

Oktob 2021 - Refizye Sri Lanka: 94 refizye, inklir fam ek zannan, finn an detansyon lor Diego. Lane dernyer, 42 ladan ti kumans enn grev lafin. BIOT li enn tru nwar kot lalwa internasyonal pa aplike, pa mem Konvansyon lor Refizye. Anmemtan, Gran Bretayn refiz refizye akse a UK, e li kumans propoz enn proze absird ansam ar enn lot pei, Rwanda, pu dayvert refizye ki fini dan Chagos.

Fevriye 2023 – Peser Indyan Anprizon lor Diego. UK-USA finn anprizon peser Indyan ki zot bato finn derive lor lakot Diego, konfiske zot bato, zot lekipman lapes, e inpoz enn gro lamann lor zot. Purtan UK so prezans lor Chagos ek Lamerik so prezans lor Diego ilegal dapre lalwa internasyonal. Zot ki an ilegalite pa tu sa “refizye” la, pa peser depi Lind la.

Lamerik aplik so swadizan “lalwa” ki li pe inpoze inpe partu: Li apel sa “Rules based order”. Kumsa li avoy vre lalwa internasyonal, lor lekel lakorite fini gayne, enn gran promne.

Selman enn lalit ki apiye lor prinsip, ki denons UK-USA lor baz prinsip, e ki usi denons lof inakseptab guvernman Pravind Jugnauth pu enn bay 99-an pu gard enn baz militer-nikleer omilye Lafrik lor Diego Garcia. Nu bizin kontinye batir sutyin isi ek dan lemond baze lor demand kler inifye pu:

- Dekolonizasyon;
- Demilitarizasyon, fermtir baz, fermtir tu larad nu Repiblik a bato deger;
- Re-inifikasyon nu Repiblik;
- Demokratizasyon - kontrol demokratik atraver enn sirkonskripsyon ek enn Lasanble Rezyonal pu Chagos;
- Lib sirkilasyon pu tu Morisyin, inklir Chagosyin, dan totalite pei, inklir Chagos-Diego Garcia;
- Reparasyon pu krim kont

limanite e pu ditor ki finn fer Chagosyin, e osi pu Leta Moris - par UK ek USA.

Ki valer, ki pwa parol guvernman Britanik ena zordi kan li koz “negosyasyon”?

Zero.

Nu mintenir ki sel pwin kot kapav ena negocysasyon avek Grand Bretayn se pu tom dakor lor enn taymfrem lor kan exakteman li pe kit Chagos-Diego e pran ansam avek li so lokater reseler, Lamerik avek tu so bataklan militer ek nikleer.

Pu nu pare kont tu manev ek ku-ba UK-USA pe prepare atraver so koze “negosyasyon”, nu bizin mazinn bann aksyon ki pu permet nu pas lor lofansiv. Sa ki pu permet nu fer progre. UK-USA akile me zot pa pu konsed defet tanki nu pa fer zot pey enn pri politik tro for. Bizin sanz balans defors politik de nu kote aköz larezon dan nu kote.

DH: Nuvo indikasyon USA so rol dan Eklat Tyo Sumarin Nord Stream

Kan nu REVI LALIT pe al su-pres, finn ena Rezolisyon divan Konsey Sekirite, le 27 Mars. Li ti ena enn pwin sinp pu vote. Eski Nasyon Zini bizin met dibut enn lanket independan internasyonal lor kestyon kisannla finn eklat payp-layn Nord Stream ki furni gaz natirel ant Larisi ek Lalmayn (Nu lartik prinsipal lor la p 8).

Alor, u ti pu krwar tu le 15 pei pu vot anfaver. Kisannla finn fer sa krim la. Li enn krim kont infrastruktir sivil. Kifer kit pei pa pu vot anfaver? Enn lanket li nesaser. Dayer, reportaz Seymour Hersh kareman akiz Prezidan Biden kuma responsab. Byin bizin enn lanket.

Ti bizin 9 vot anfaver. Me USA pa ti pu ule met so “veto”. Alor, li finn plito met presyon pu fer pei abstenir. Zis 3 pei finn reziste sa presyon la, vot anfaver:

Pei ki ule kone ki kupab eklat tiyo Nord Stream:

Lasinn
Larisi
Brezil

Alor, klorman pa sa trwa pei la ki finn eklat sa payp-layn la. E li petet enn indikasyon ki Leta Zini kupab, kuma reportaz Hersh finn montre. Ala lalist sa 12 pei la ki finn refiz vot pu enn lanket:

Pei ki ule tuf laverite:

USA
UK
Lafrans
Albani
Ekwador
Gabon
Ghana
ZaponMalta
Moanbik
Laswis
UAE

Sa payp-layn la li 51% pu Gazprom Group setadir enn konpayni dan Larisi, ek 49% konpayni dan Lerop (sirtu kapital Alman, me osi Franse ek Olande) dan konpayni swivan: ENGIE, OMV, Royal Dutch Shell, Uniper, Wintershall Dea. Alor, USA, UK, Lafrans ek lezot pale kone kisannla inn eklat konpayni mem zot prop alye!

Televizyon ek lagazet meyntriyim internasyonal pa finn donn gran lespas a sa konplo pu tuf laverite la.